

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

50
ПАРА
(ДИНАРА)
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XXVII
Број 735
29. јануар 1966.

Дан
BARRY

ФЛАШ ГОРДОН

КРОЗ ВЕКОВЕ

ЦРНИМ ПО БЕЛОМ

Оловка. Мала, ненаметљива и ипак толико корисна. Толико смо се на њу навикли да се готово нико од нас никад не сети њене „биографије“. А наш пријатељ оловка има занимљиву биографију. Недавно је прославила свој 400. рођендан.

Када је човек упознао писменост њему је, природно, било потребно и нешто чиме ће да пише. Тада је он почео да употребљава комадиће чистог олова са оштрим врховима. И то не толико за право писање, колико за цртање. Почев од 11. века почела је израда нарочитих штапића од сребра и олова којима су се углавном служили сликари. Такве оловке стајале су веома много и брзо су се трошиле и, наравно, биле су доступне само имућним људима. Прве овакве оловке појавиле су се у Италији и Немачкој где се сликарска уметност родила и развила пре но у другим државама. Истакнути уметници епохе ренесан-

се — Рафаел, Вазари, Дирер и Холбајн — још у 16. веку употребљавали су оловке од сребра и олова.

Први опис оловке од графита налазимо у трактату о минералима швајцарског природњака Конрада Геснера. Трактат је био објављен 1565. године. Прича о постанку графитне оловке добро је позната. Једни кажу да се неки пастир (по другима био је то неки путник) сапleo у сумрак о некакав блистав црни камен. Откинуо је од њега комад и код куће открио да се њиме може писати по хартији. У почетку су оловке прављене од чистог графита, што је било и сложено и скупо.

Године 1795. француски механичар и сликар Никола Конте начинио је прву оловку од смеше глине и графита. Таквим оловкама служи мо се и ми данас.

Прву фабрику оловка на свету подигли су 1761. у Немачкој индустријалци по презимену Фабер.

У ОВОМ БРОЈУ:

- ШТА СУ ЧИТАЛА НАША ДЕЦА ПРЕ 200 ГОДИНА АНЕГДОТЕ
- ШАХ
- СПОРТ
- ШАРЕНИ ДЕО СА СЛИКАМА ТАЈНО ОРУЖЈЕ НА МОРУ „Т-5“
- БУДИТЕ ДЕТЕКТИВ
- МАРАТОНЦИ НА ВОДИ
- КРОЗ НАШУ ЗЕМЉУ

Кроз
нашу
земљу

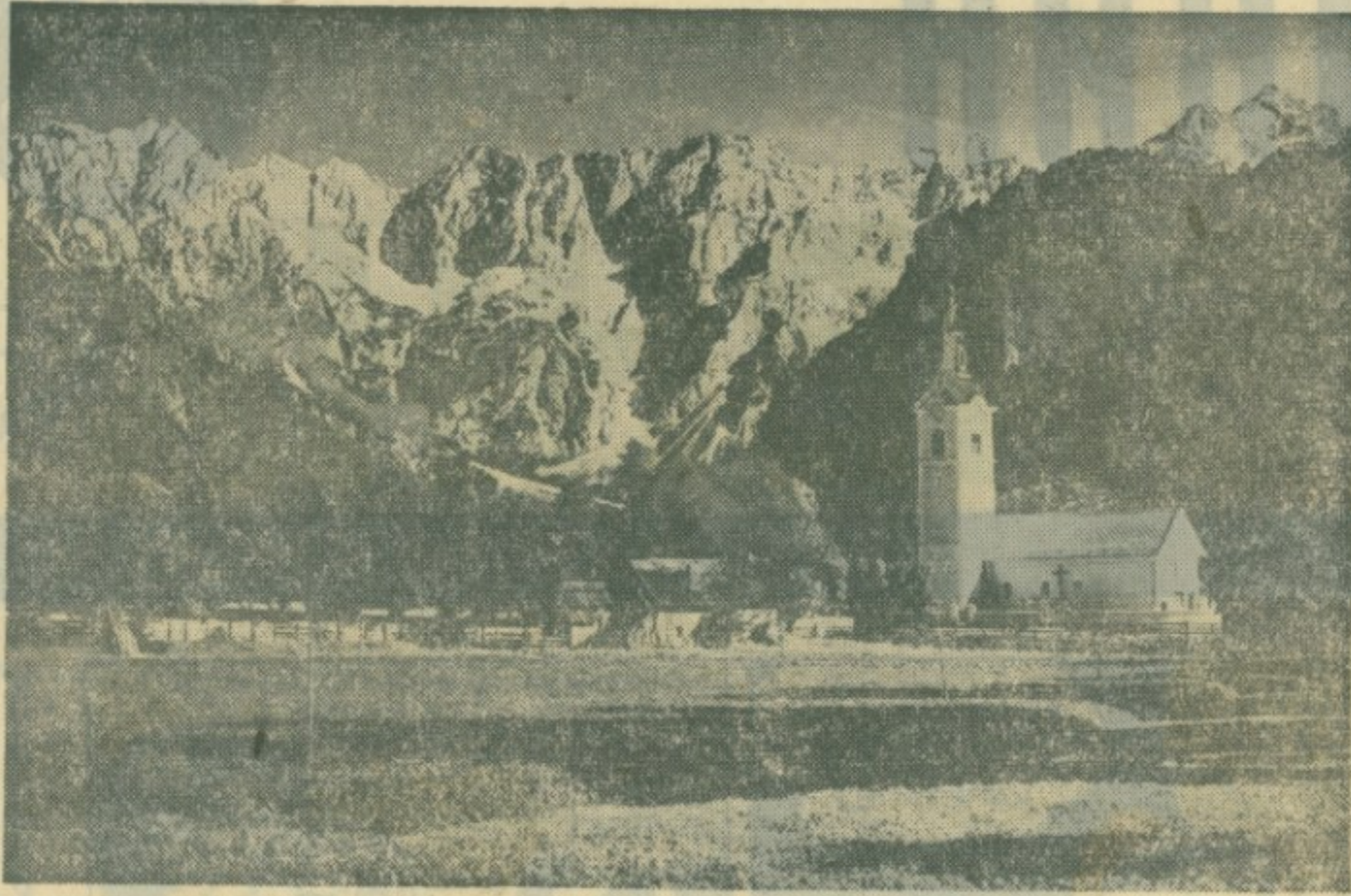
ЈЕЗЕРСКО

Језерско је мало насеље смештено у дубокој долини између Караванки и Камнишких Алпа. Лежи на 906 метара надморске висине и има само 850 становника. Изузетно поднебље учинило је да Језерско постане познато планинско климатско одмаралиште и један од центара зимских спортова у Словенији. Планинске реке и два језера пуни су пастрмки што у летњим месецима користе многи спортеки риболовци. У Језерско долазе и ловци, јер у његовој околини има доста јелена, срна, тетреба и друге дивљачи. Покрај језера Чрнавце и Планинарског борави леги велики број веслача — кајакаша на мирним водама. Вода Планинарског језера је довољно топла да се у њој може и купати.

Из Језерског се могу правити лепе екскурзије до оближњих планинских врхова. Одавде полазе и планинари, најпре до Чешке коче на Равнах (1543 м) а затим до највиших врхова на Камнишким Алпима. До Гринтавеца (2558 м), Кочне (2539 м) и Скуге (2532 м) може се стићи за 3 — 4 часа хода.

Језерско може да прихвати око 350 гостију, од којих само „Дом на Језерско“ пружа удобан смештај за 113 лица.

На слици: црква у Језерском и јужне падине западног дела Камнишких Алпа.

РУКАВИЦЕ ЗА ПЕЧЕЊЕ

У Лондону, у једном ресторану, уз пиће гост добија и пар рукавица од пластичне материје — правила лепог понашања вољуштају да се ово печење не мора јести ножем и виљушком — да не би при јелу умастили прсте.

НАЈМОЊНИЈИ...

Национални центар за научна истраживања у Француској постоји 25 година. Међу најзначајније успехе ове установе убраја се велики електронски микроскоп у Тулузи: засад најмоњнији у свету.

СТАКЛО — ОКЛОП

Погодивши окно фудбалска лопта је одскочила као да је ударила о зид. Никаквог чуда ту нема. Стакло о које је лопта ударила 10 пута је отпорније од обичног прозорског. Та отпорност објашњава се тиме што је стакло било нарочито обрађено. У физичко-техничком институту у Москви који носи име великог научника Јофеа, стално се испитују могућности за усавршавање технолошког процеса добијања што отпорнијег стакла.

АУТОМАТИ — КОЛПОРТЕРИ

Хоће ли у читавој Америци нестати једна професија? Продавце новина (колпортере) у Њујорку већ замењује велики број аутомата за продају дневних листова и часописа. Пошто се у отвор спусти новац одговарајуће вредности и притисне ручица, аутомат избације новине које се желе.

ВЕШТАЧКА БРЗИНА ВЕТРА

У једној просторији за научна истраживања у Америци произведено је струјање ваздуха које одговара брзини ветра од два милиона километара на час.

АНЕГДОТЕ

ИСТОВРЕМЕНО

Француски глумац Бурвил шетао је Јелисејским пољима очито нерасположен. Срете га један пријатељ и упита зашто је тако потиштен.

— Купио сам радио-апарат — одговори глумац — са гаранцијом да ћу моћи да слушам све радио-станице.

— Па зар их не чујеш?

— Како да не — али све истовремено.

ЗРЕЛО ДОБА

Једном су замолили Винстона Черчила да да дефиницију зрелог доба код човека. Черчил је одговорио:

— Зрело доба наступа онда кад изненада приметитиш да у филмовима познајеш само оне глумце који играју директоре хотела, генерале у пензији и старемајке.

САМО ДА ВИДИ

Ирска књижевница Хонор Трејси, аутор књиге „Први дан — петак“ није била много задовољна изгледом енглеског издања своје књиге. Свој лондонском издавачу послала је америчко неупоредиво лепше издање те исте књиге и уз њу кратко писмо:

„Као што је петак рекао својим кокошкама показујући им јаје ноја, и ја кажем: „Ја не негодујем. Ја не критикујем. Ја вам само скрећем пажњу како се то на другом месту ради“.

ЖИЛ ВЕРН — МОРЕПЛОВАЦ

Познати писац фантастичних и авантуристичких романа Жил Верн живео је тихо и скромно, готово не напуштајући своју родну земљу.

— Ви пловите само по вашој мастионици — говорили су му у шали његови пријатељи.

КАСНО САЗНАЊЕ

Једном је неки новинар интервјуисао познату француску књижевницу Колет. На крају разговора она му је саветовала да оде и види филм о њеном животу, који се управо давао у неколико париских биоскопа.

— Идите и погледајте како сам имала диван живот... Тада је Колет застала и дубоко издахнула.

— Жао ми је само што то нисам раније схватила.

Ripley's - Веровали или не!

СПОМЕНИК РИБИ

У ЦРКВИ У ПИТЕРЧЕРЧУ (ВЕЛС) НАЛАЗИ СЕ ПЛОЧА С БАРЕЉЕФОМ ЈЕДНОГ ШАРНА КОЈИ ЈЕ, КАД ГА ЈЕ ПРЕ 100 ГОДИНА ЈЕДАН ВЕЛШКИ РИБАР УЛОВИО, ИМАО ЛАНАЦ ОКО ГЛАВЕ

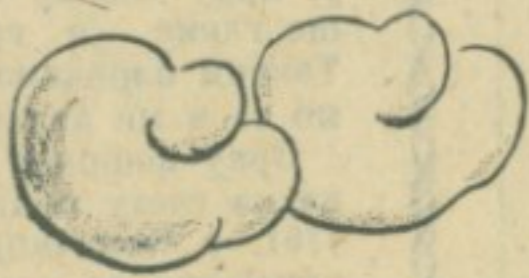
УБИЛАЧКА ЛЕПОТА

КРАЉИЦА ДАРЈАН, ЖЕНА КРАЉА ТАЈМУРАЗА, КОЈИ ЈЕ ВЛАДАО У ДАНАШЊОЈ ГРУЗИЈИ, БИЛА ЈЕ ТОЛИКО ЛЕПА ДА ЈЕ ПЕРСИЈСКИ ЦАР АБАС, ДА БИ ЈЕ ЗАДОБИО, ЗАПОЧЕО РАТ У КОЈИ СЕ ЈЕ БИЛО УПЛЕТЕНО НЕКОЛИКО ЗЕМАЉА И У КОЈИ ЈЕ ЗА 36 ГОДИНА СТРАДАЛО ПРЕКО 1.000.000 људи (1614 - 1650)

ПОБЕЂЕН БОЛ

ЈЕДАН ИГРАЧ С МАЧЕВИМА У ДОЛИНИ БОРОВА (ХИМАЛАЈИ) ПАДА ЗА ВРЕМЕ ИГРЕ У ТАКВУ ЕКСТАЗУ ДА УОПШТЕ НЕ ОСЕЋА БОЛ ИАКО СУ МУ ОБА ОБРАЌА ЗА ПРОВОДЕНА ДУГАЧКИМ ИГЛОМ А ЦЕЛО МУ СЕ ТЕЛО ДРЖИ НА ОШТРИМ ВРХОВИМА МАЧЕВА!

ПОПАЈ — БРЕСКВЕ

МАРША КРЈУЗ ИЗ АРЛИНГТОНА (САД) УБРАЛА ЈЕ У СВОМ ВРТУ ДВЕ БРЕСКВЕ КОЈЕ ОБЛИКОМ ПОДСЕЋАЈУ НА ГЛАВУ МОРНАРА ПОПАЈА

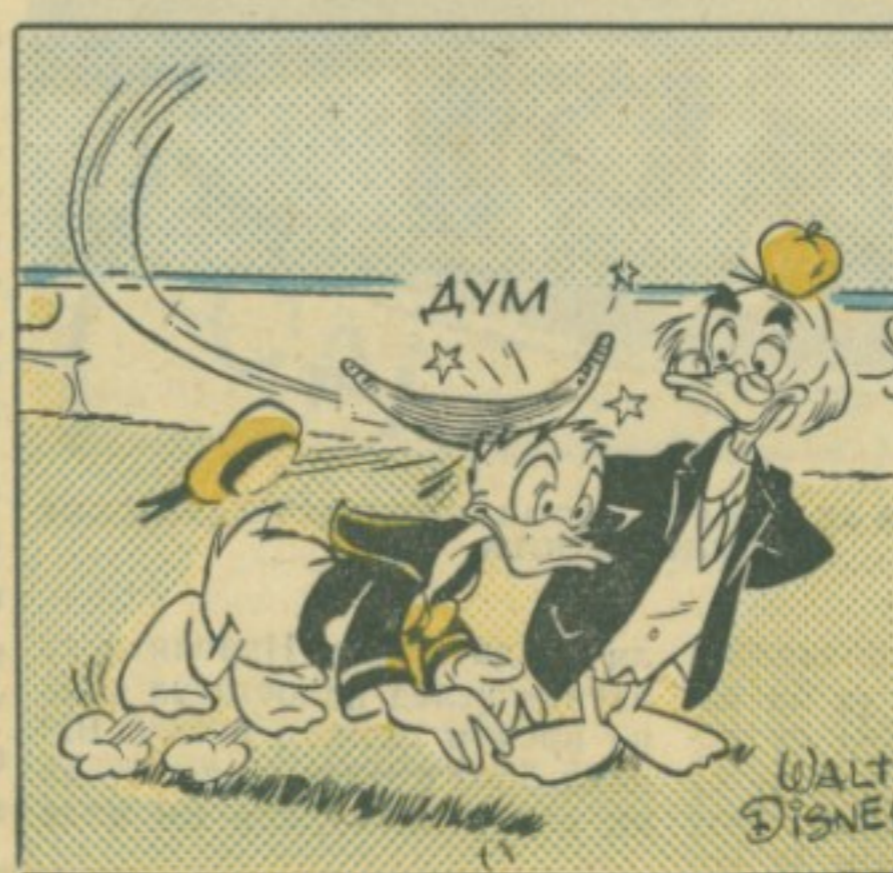
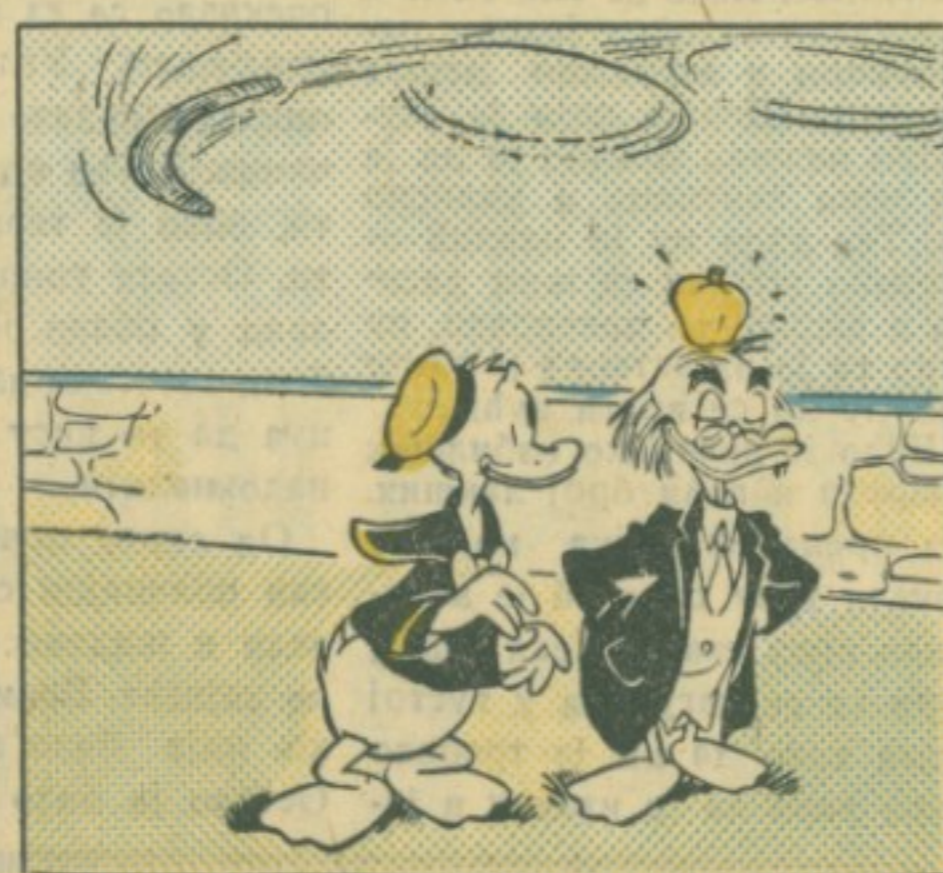
ТЕМЕЉИ **БАЗИЛИКЕ САН ЦЕНО МАБОРЕ** У ВЕРОНИ (ИТАЛИЈА) БИЛИ СУ ПОСТАВЉЕНИ ЈОШ 380 ГОДИНЕ А ЗГРАДА ЈЕ ДОВРШЕНА ТЕК 1389!

НАЗВЕГИ СМАРАГА НА СВЕТУ

СТАТУА КВАЈ ЈИН, КИНСКЕ БОГИЊЕ МИЛОСРЂА, ВИСОКА 16 САНТИМЕТАРА ИЗРАЂЕНА ЈЕ ОД ЈЕДНОГ ЈЕДИНОГ СМАРАГА

WALT DISNEY
ПАЈА ПАТАК

СПОРТ

ИЗАБРАНА ЛОПТА ЗА СВЕТСКО ФУДБАЛСКО ПРВЕНСТВО 1966.

Чланови одбора ФИФА на свом састанку у Лондону одабрали су лопту којом ће се играти мечеви на Светском фудбалском првенству 1966. године. Њихов посао, судећи по броју заинтересованих фирми које су конкурисале, није био нимало лак. Избор је требало начинити између 114 лопти, које су начинили произвођачи фудбалских лопти из разних земаља.

Лопта, којом ће у јулу 1966. играти шеснаест финалиста Светског фудбалског првенства, изабрана је према члану 2. Правилника о фудбалу, који прописује да не сме бити већа од 71 сантиметра нити мања од 68 сантиметара у обиму. Њена тежина не може бити мања од 396 грам. нити већа од 453 грама.

Од укупног броја лопти које су послате изборној коми-

сији ФИФА, половина није испуњавала наведене услове. Коначно, узето је у обзир девет лопти, које су одговарале наведеним спецификацијама. Од ових девет лопти, одабрана је једна којом ће се играти мечеви на Светском фудбалском првенству 1966. године. Одабрана лопта састављена је од 25 делова, а производ је једне британске фирме.

ЖЕНЕ БОЉЕ ОД МУШКАРАЦА

Пред одлазак на турнеју у Европу, женска кошаркашка репрезентација Бразила одиграла је четири утакмице са мушким екипама. У сва четири сусрета победиле су представнице слабијег пола.

ДОГАЂА СЕ И ТО...

Аргентински професионални боксер Хосе Лампида рекламирао је за време такмичења, помоћу своје одеће, сухомеснате специјалитете и конзерве једне трговинске фирме. Међутим, пошто је непобедиви Хосе изгубио неколико сусрета, кобаснице те фирме почеле су да се продају са мање успеха. За услуге боксера заинтересовала се онда једна друга фирма. Сада Лампида рекламира кревете: „Моју фирму не плаше нокаути и нокаути“, изјављује он.

СПРИНТ КРОКОДИЛА

Становници аустралијске варошице Керкс, која се налази на источној обали полуострва Кејп-Јорк измислили су један нови „спорт“ — трке крокодила. Правила такмичења су следећа. На повећу гвоздену шипку натакне се парче прженог меса.

Власник држи месо пред чељустима гладног крокодила. Даје се знак за старт и „спринтери“ пужу дуж стазе дуге 25 метара. Да крокодил не би појео ражњић пре него што стигне на циљ, њему се вежу чељусте.

ЛАКО ЈЕ ЊЕМУ

У Фалкони (Италија) играла се утакмица месних ривала. Гледаоци су бурно негодовали против одлука судије Пелвинија. Звиздуци и недомислене критике на рачун његових способности избациле су судију из такта и он је одстрањен са трибина... све гледаоце. Остало је само осам „пристојних“ навизача.

ЖАЗИ КАЖИЊЕН ЗБОГ ВЕЛИКЕ БРЗИНЕ!

Француски тркач Мишел Жази прошао је у свом аутомобилу кроз најживљу улицу местаца Де Севр брзином 80 км на сат. Жази је добио позив у суд због нарушавања правила уличног саобраћаја. Чувени тркач послао је председнику суда писмено извињење које је завршио речима: „Господине, ви сте први човек који ми пребацује због велике брзине“.

Уређује: Паја Патак

УЗ ПРАТЊУ МУЗИКЕ

— Зашто је вечерас кафа скупија — пита Шиља келнера.
— Зато што у кафани сви ра оркестар.
— Дајте ми кафу по обичној цени, а ја вам обећавам да ћу је нити за време паузе.

Сигуран доказ

Паја пита Пату: — Да ли се Раја вратио из школе?
— Сигурно јесте. Истина, ја га нисам видела, али се мачка већ сакрила из ормара.

Губљење памћења

Лекар се обраћа Пати: — Тако, кажете да патите од мигрене, лумбага, промиренних вена и зубобоље. А колико година имате?
— Тридесет — одговори Паја.
— Видим патите и од губљења памћења — више за себе рече лекар...

Што има у добошу

Паја Патак жали се колеги у канцеларији како нема мира у кући откако су његови сестрићи за Нову годину добили на поклон добош.
— Најбоље ће бити — саветује му колега — да им ти сад поклоним ценни ножић и као узред кажеш да погледају шта има у њему.

Упрошћавање посла

Мики је нашао запослење у једној канцеларији. Уређујући фиоке нашао је на голмилу аката. Мислећи да су непотребна упитао је шефа може ли да их баци у корпу.
— Можете слободно, одговори му шеф, само пре него израдите преписе и дајте ми их.

Зато је и јурио

— Јурили сте усред града брзином од 100 километара на час и то још ноћу. Па зар не знате да је то забрањено?
— нита судија Шиљу.
— Знам гошн судија — брани се Шиља — али ја сам појурио чим сам приметно да ми кочице нису исправне да не бих направио неку несрећу.

После натчовечанских напора победнички чамац добио трку помоћу — старог сунцобрана!

МАРАТОНЦИ НА ВОДИ

ПОТПОМОГНУТ СТАРИМ СУНЦОБРАНОМ ПОБЕДНИЧКИ КАЊУ СЕ ПРИВЛИЖАВА ЦИЉУ

У Тексасу се сваке године одржава трка кануа на дужи од 800 километара. Стаза на слатким водама износи око 650 километара а на мору око 150 километара. Посада кануа се састоји од два члана, који за време трке не смеју да приме никакву помоћ било у храни или води. Сваки тим мора да понесе све што сматра да ће му бити потребно за време трке. Поред весала чланови екипе могу да се користе и малим једрима уколико успеју да их поставе на кануе.

Те године за трку се пријавило преко 60 кануа, али су за фаворите сматрали браћа Блудворт, који су живели у Тексасу и имали прилике да више пута пређу стазу на којој се трка одржавала. Међутим, већ на почетку трке браћу Блудворт су почела да угрожавају два младића из Мичигена и два полицајца из Хјустона.

Та три кануа су се одвојила већ на самом старту и сигурно повела трку тако да се победник могао тражити само међу њима. Стаза је била необично тешка. Требао је савладати многе брзаке и водопаде, проћи кањоне и избећи опасне стене. Али за три водећа кануа као да није било препреке. Они су стазу дугу око 650 километара прешли за 63 часа веслајући и дању и ноћу, без спавања и одмора. Јели су мало и на брзину све из страха да не заостану и изгубе који драгоцен минут. Била је то натчовечанска борба против сна, умора и безброј опасности које су вребале на сваком кораку.

Па ипак, младићи из Мичигена су сигурно водили са више од два часа предности испред остала два чамца.

да налетели на многобројне удице које је неко ту поставио. Како нису на време приметили опасност и избегли удице, ускоро се њихов кану заплео у канапе. Није им преостало ништа друго но да изађу из кануа и ослободје га. Док су се налазили у води, која им је допирала до врата, одјекнуо је хитац а одмах за њим и други.

ЈЕДНА ОД ПРЕПРЕКА ЈЕ БИЛА И ПРОВЛАЧЕЊЕ ИСПОД НИСКОГ ДРВЕНОГ МОСТА

Запрепашени полицајци одмах су заронили да би избегли даље хице. Кад су испливали на обалу, нашли су се лицем у лице са једним полу дивљим човеком, који је држао пушку уперену на њих. Ствар се брзо разјаснила. То је био један испосник који је живео у околним шумама потпуно сам хранећи се рибама и оним што нађе у шуми. Како му је неко у последње време крао рибу, он је поверовао да су полицајци ловили све из страха да не заостану и изгубе који драгоцен минут. Била је то натчовечанска борба против сна, умора и безброј опасности које су вребале на сваком кораку.

Тај застој који је трајао више од пола часа омогућио је браћи Блудворт да преузму вођство. Тако су први део трке добила браћа Блудворт, полицајци су били други а

Та четири дана док су чекали остале на пешчаној дигни готово су била тежа од напорне трке који су завршили. Преко дана сунце је прижило да се изгори, а у току ноћи цвокотали су од зиме. Кад су полазили гледали су да понесу што мање ствари и хране да би кану био што лакши и то им се сада светало. И воду и храну мора-

и хране, али они нису смели да приме јер је то повлачило дисквалификацију.

Ухапшен као скитница

Ни остали такмичари, мада су ишли далеко спорије, нису прошли без незгода. Мек Данијел, који је био из Пасадене, испад је за време трке из кануа. Испливао је и успео да дође до најближег друма где је почео да зауставља аутомобиле. Како је био гладан зауставио се пред једним ресторано и затражио нешто да једе. Шериф који је случајно наишао мислио је да је то нека скитница и ухапсио га. Тек када му је младић објаснио шта се са њим десило и шериф то поверовао, пустио га је из затвора и помогао му да се врати кући.

Било је неколико озбиљних повреда и већи број лакших. Од преко 60 кануа који су почели трку само 16 је завршило прву етапу. Неки такмичари су се изгубили у густој шуми тако да им је требало више дана да се извуку и ја-

ва. Два такмичара су чак остала читавих десет дана у шуми. И они су се били преврнули и пошто није било никаквог изгледа да постигну неки успех, они су остали да пецају рибу.

Стари сунцобран добија трку

Почетак другог дела трке очекивао се са највећим нетрпљењем. Углавном све су опкладе падале на прва три чамца. Ко ће од њих победити, било је тешко предвидети. Остали уопште нису долазили у обзир јер су толико били заостали иза ова три кануа да то нису могли ничим надокнадити.

Од самог почетка хјустонски полицајци су сигурно повели и њихове шансе су биле највеће. Време је било тихо, није било ни поветарца. Остало је било око 50 кило-

метара кад је изненада ветар почео да дува. Браћа Блудворт су тада показала своје тајно оружје — једно мало једро које су били сашили на пешчаном спруду. Лаки кану понет ветром почео је просто да лети преко таласа. А онда, када су сви веровали да је победа њихова, једро се откинуло и полетело изнад мора преко таласа. Узалуд су очајни веслачи покушавали да дохвате једро, све је било узалуд. Требао је и даље веслати.

Очајничка борба водила се између полицајца и браће Блудворт. Полицајци су веслали сигурно, али су још били иза браће која су захваљујући свом тајном оружју била измакла. Младићи из Мичигена су били трећи и нису имали никакве шансе да угрозе прва два кануа.

Ветар је поново престао и борба је била све жешћа. Остало је било само још пет километара до циља. Ветрић је поново почео да дува. Један од младића из Мичигена добио је морску болест и више није могао да весла. И онда, када су сви веровали да су браћа Блудворт сигурни победници, на кану младића из Мичигена појавио се стари расклиматани сунцобран! Док је болесни младић држао сунцобран у руци, његов пријатељ је и даље веслао управљајући чамац ка циљу. И кану потпомогнут старим сунцобраном, који је претио сваког тренутка да пукне под ударом ветра, јурио је преко таласа. Узалуд је био натчовечански напор браће Блудворт и полицајца. Трку је добио стари сунцобран!

ТАКМИЧАРИ СУ МОРАЛИ ДА САВЛАЂУЈУ ВЕЛИКЕ ПРЕПРЕКЕ ОД КОЈИХ И ОВА НА СЛИЦИ НИЈЕ БИЛА ВАШ ЛАКА

Али, при крају етапе на рекама кренули су погрешним рукавцем и изгубили драгоцен час и по и тако морали да уступе вођство полицајцима из Хјустона.

Пуцњи из заседе

Међутим, ни они нису дуго држали вођство. Веслајући испред осталих они су изнена-

младићи из Мичигена трећи. Они су на циљ стигли са разликом од једног часа. Ко ће бити први требало је да покаже исход трке на мору, на стази дугој око 150 километара. Али пре тога првопласиране екипе су морале да сачекају и остале учеснике трке да би поново сви заједно стартовали.

Двадесет четворогодишња учитељица Грацијела Занела из Вецана, у Северној Италији, готово свакодневно превађује тридесет километара да би могла да одржи часове једном једином ученику у снежном завесијаном селу Маргони. Сваког јутра савесна учитељица путује својим аутомобилом дванаест километара државним друмом, са кога се снег редовно чисти, до једног „паркиралишта“ нарочито за њу резервисаног. Остала три километра мора да иде пешце кроз снег до колена да би стигла до малог засека, који има свега 80 становника, где

ДУГ ЈЕ ПУТ ДО УЧЕНИКА

је очекује њен ученик Ливио Тасин. После часова учитељица се истим путем враћа у Вецано.

Мали Ливио је једини ученик трећег разреда у својој школи. Према школским прописима ученици првог и другог разреда ословне школе ослобођени су наставе када су путеви завејани, док старија деца, ђаци виших разреда, морају да посећују школе у оближњим местима. Пошто Ливио Тасин не спада у „мале“ који су ослобођени наставе, а није довољно одрастао да се пробија кроз снег, учитељица му долази у кућу.

ДВАДЕСЕТ ХИЉАДА ЛАКОВЕРНИХ

Смешан догађај збио се у француском граду Лиможу. Новине су пуне подсмешљивих коментара, па чак се ни телевизија није уздржала од подругљивих репортажа о томе како је пуне четири године двадесет хиљада лаковерних, који се презивају Мале, систематски пљачкано.

Године 1961. у Ангулему, а затим и у Лиможу појавила се „принцеза“ с тајанственим именом Ајуби ел Ајуби. Пошто је проучила телефонске именике, она је позвала неколико стотина особа с презименом Мале на „строго поверљиво саветовање“. Привучени громком титулом и тајанственошћу, позвани су дошли. „Принцеза“ им је саопштила узбудљиву новост: још у 18. веку неки грађанин Лиможа по имену Мале, после низа згода и незгода, страховито се обогатио у Америци и својим наследницима је оставио — ни мање ни више — 259 милијарди франака. „Принцеза“ им је чак и показала некаква документа. Малеови су били поражени ви-

сином своте и могућношћу да дођу до наследства свог „америчког стрица“. Остало је само да се нађе начин да се то богатство ишчупа из руку данашњих америчких банкара.

„Принцеза“ је предложила да се оснује друштво за заштиту интереса Малеових. У друштво се одмах учланило 300 особа које су, разуме се, платиле уписнину и годишњу чланарину. Затим је чета презимењака порасла на две, шест, дванаест хиљада чланова да би на крају заокружила број на двадесет хиљада. „Борци за наследство“ редовно су плаћали чланарину, одржавали тромесечне и годишње скупштине, образлагали комисије у којима се са жаром расправљало о будућој деоби наследства. Круна те активности био је национални конгрес са хиљаду сто делегата који су заступали интересе ближих и даљих потомака легендарног Малеа. Већ је била одређена „вредност“ свих грана генеалогског стабла породице Мале, већ је било испланирано

стварање акционарског друштва „Мале и компанија“, организовано је бал са бирањем „мис Мале“, припремао се пројект споменика великом „претку“. И наједном...

Судија у Лиможу развејао је у прах и пепео мит о „стри-

цу Мале“ и наде свих Малеа у Француској. Принцеза „Ајуби ел Ајуби“ нашла се иза решетака, али не више као принцеза већ као француска поданица Елен Фавро. Поред осталог, оптужена је за фалсификовање чекова...

ГАЈ ПЕТРОНИЈЕ АРБИТЕР:

ТРИМАЛХИОН И ЊЕГОВО ДРУШТВО

И сам могао више ништа да окуси него сам се окренуо њему. Да бих што боље чуо започео сам причу издалека и распитивао се која је она жена што амо и тамо трчкара. Жена Трималхионова, рече, зове се Фортуната, новац мери лопатом. Нека ми опрости твој поштен образ, не би ти раније из њених руку ни хлеба био узео. Сада, богна како и зашто оде високо и Трималхиону је све и сва. Укратко, усред бела дана кад би му казала да је мрак повероваће. А сам не зна шта има, такав је трули газда; али ова вучица о свему се брине и о оном о чему не би ни сањао. Трезвена је, мудра, разборита, али зла језика, права клеветуша. Кога воли, заиста воли; кога мрзи, мрзи. Сам Трималхион има имање пространо тако да и копки имају простора за лет, пун је новца и новца. У одаји његовог вратара има више сребра него што га има каква богаташ. А чељади има да нислим да ни десети део не познаје свога господара. Укратко, свакога од ових покондирених тикава он би могао да баца у рутину лише. Немој да мислиш да он ишта купује. Све се у кући производи: ако тражиш наћи ћеш вуне, лимунова, бибера и птичијег млека. На пример, није се производила баш најбоља вуна: одмах је набавио ову нове из Тарента и пустио их у стадо. Да би код куће имао атичког меда, наредно је да се набаве пчеле из Атине; тако ће и оне домаће постати боље од хеленских. Ево баш ових дана писао је да му се из Индије пошаље семе од печурака. А нема ниједну мазгу да није од дивљег магарца. Погледај толико јастука: сваки има украс само пурпурне или црвене боје. Право уживање. Гледај да не увредиш остале. Сви су врло богати. Видиш онога што сасвим на крају лежи: онај данас има својих 800.000 сестераца. Од сиромаша постао је богат. Обично је носио на својим леђима дрва. Али како кажу — ја ништа не знам, него сам чуо — кад је Инкубону украо капу, нашао је благо. Ја нико не завидим, ако је бог што дао. Ипак је надувени хвалиша и себи жели добро. Он је недавно огласио кућу са овим огласом: „К. Помпеј Диоген издаје под кирију од првог јула горњи спрат“. Он је наиме купио кућу. Како је, пак, добро било ономе што лежи на месту одређеном за ослобођеника њему не приговарам. Он је имао имање у вредности од 1,000,000, али се заглибио. Ја нислим да му

Римски писац Петроније Арбитер написао је „Трималхионову гозбу“ у првом веку наше ере. Једини сачуван примерак пронађен је у Трогиру 1650. године. У својој књизи Петроније Арбитер извргава руглу скоројевића Трималхиона који се размеће богатством и тобожњом образованошћу

је и коса на глави презадужена, али не његовом кривцом; од њега нема бољег човека него су томе криви злочиначки ослобођеници, који су му све присвојили. Упамти ово: другарски лонац тешко узаври, и кад једном ствар пође низбрдо, мили моји куд који. И како је чистан посао радио, те је сад такав. Био је сопственик погребног предузећа. Обично је ручавао као краљ: чекиња-ве вепрове, колаче, живину, држао куваре, посласличаре! Више се вина просипало под софру него што неко има у подруму. Чудо из бајки, а не човек. Кад су му послони пошли наопако пошто се плашио да га повериоци не огласе банкротом, огласио је он продају овим огласом: К. Јулије Прокул извршиће продају свих сувишних ствари“. Овај пријатни разговор прекинуо је Трималхион...

Трималхионова образованост

Такве се приче причаху, кад Трималхион уђе. Благо нас је погледао и казао: „Ако вам се не допада вино, променићу га; ви треба да га одредите. Хвала боговима не купујем га. А то вино, од којег иде вода на уста, спрема се на имању близу града, које ја досад нисам ни обичао. Кажу да се граничи са Тарацином и Тарентом. Желим да спојим сада те њиве са Сицилијом, да, кад хтед нем ићи у Африку, путујем кроз своју земљу. Него дедер ти, Агамемноне, кажи ми о каквом си правничком питању данас расправљао? Мада ја никакве парнице не водим, ипак сам се бавио науком за домаћу потребу. Немој да мислиш да ја науку потцењујем. Ја имах две библиотеке, једну хеленску, а другу латинску. Кажу, дакле, ако ме волиш, тему твога говора“. Кад је Агамемнон казао: „Сиромаш и богаташ бејаху непријатељи“, рече Трималхион: „Шта је то сиромаш?“ „Досетљиво питање“ рече Агамемнон и не знам које правничко питање изложио је. Одмах Трималхион одговори: „Ако је то стварност, онда није пра-

вничко питање; ако није стварност, онда није ништа“. О овим и другим питањима били би продужили с претераним хвалама, кад ми рече: „Молим те, веома драги Агамемноне, да ли памтиш оних дванаест Хераклових јуначких дела, или причу о Одисеју, како је њему Кицлод својим рогом померио палац? Обично сам ово још као дечак читао код Хомера. А својим сам очима видео у Куми Сибиљу у бочици кад су они дечаки рекли...“

Још није све изустрио, кад један велики послужавник са големом свињом заузео трпезу. Ми се почесмо чудити брзини и крети се да се ни петом не би могао тако брзо скувати... Затим Трималхион гледајући све боље и боље у свињче рече: „Шта значи то? Ово свињче није ни уређено? Није Херкула ми, није. Зови овамо кувару. Кад је кувар дошао тужан и казао да је заборавио да извади утробу, повика Трималхион: „Шта, заборавио си? Мислиш можда да он није бацио бибера и ким. Свици одело“. И одмах се кувар свуче и тужан стаде између два мучитеља. Сви почеше преклињати и молити: „Пусти га, молим те, дешава се и то; ако то буде још једном учинио, нико од нас неће молити за њега!“ Ја човек не обичне строгости нисам се могао уздржати, него наслоњен на уво Агамемнону казах: „Овај роб мора да је велика лештина; да неко заборави

да прасе очисти? Тако ми Херкула не бих му опростио да је заборавио да очисти рибу“. Трималхион развуче усне на смех и рече: „Добро дакле, будући да си тако слабог памћења уреди свињу пред нашим очима (пред нама)“. Кувар поново узне тунику, зграби нож и расече утробу свиње овде и онде опрезном руком. И одмах испадосе кроз прорезе месне кобасице и крвавице.

Сва чељад сама од себе за плеска и узвику: „Срећно, Гају“. Кувар би награђен пићем и сребрним венцем, а напало се из коринтске чиније. Пошто је Агамемнон ту чинију изблиза посматрао, рече Трималхион: „Једини ја имам праве коринтске вазе“. Очекивао сам да ће као обично гордо казати да њему до носе вазе из Коринта. Али он још лепше поче: „Питах ме, Агамемноне, зашто ја једини имам коринтске вазе: свакако зато што се кујунчија од кога их купујем зове Коринт? Што је пак коринтско, него кад неко има Коринт? А да не бисте помислили да сам ја незналица, знам ја врло добро одакле су коринтске вазе. Кад је пала Троја, Ханибал, иначе врло препреден човек и велики превртљивац, скупио је све статуе од бакра, злата и сребра на једну гомилу и запалио; тако да су се све врсте ковина стопиле у једну масу. Тако су из ове масе занатлије узели и направили чиније, тањире и статуице. Та

ко су постале коринтске вазе, од свих ковина једна, а не ова или она...

Трималхионова последња воља (гл. 71)

Трималхион, раздраган овом препирком, рече: „Пријатељи, и робови су људи и једнако су исто млеко сисали, и ако их је зла судбина притисла. За мога ће живота ипак они уживати слободу. Уопште све љу их у своје тестаменту пусти на слободу. Филаргиру љу остави земљу и његову робину, Каризну зграду са више спратова за издавање и двадесетину и постељу с постелим прибором. А своју Фортунату остављам за наследника и препоручујем је свима својим пријатељима. Јер све ово објављујем зато да би ме моји домаћи већ сада волели као и после смрти“. Сви су почели захваљивати господару за великодушност, кад он окренувши на збиљу, заповеди да се донесе примерак тестаменту и прочи та га целог од почетка до краја док су домаћи плакали. Затим обраћајући се Хабни рече: „Шта кажеш, драги пријатељу? Подићи ћеш ми споменик као што сам ти наредио? Молим те лепо да поред ногу моје статуе поставиш лонац и венце и помаде и све борбе Петраитове, да могу твојом добротом и после смрти живети; осим тога нека буде у ширини сто стопа а у дубину две стотине. Желим да око мога пепела буде воћа и много винограда. Није лепо кад сам за живота имао уређен дом, не старати се за

онај у коме треба још дуже становати. Пре свега желим да се и ово дода:

ОВАЈ СПОМЕНИК ДА НЕ ПРИПАДНЕ НАСЛЕДНИКУ.

Восталом то ће бити моја брига, да се тестаментом обезбедим, да ми се после смрти не учини каква неправда. Поставићу наиме једног од ослобођеника за чувара мога гроба, да ми неко не би опоганио споменик. Молим те да у прочељу мога споменика даш да се израде лађе, које плове пуним једрима, а мене како седим на мосту командантовом у трги са пет златних прстена и како из њих сипам новац народу; знам да сам народу давао гозбу и сваком по два динара. Ако хоћеш, нека се израде и трпезарије. Изрзди и цео народ како се пријатно проводи. С десне стране постави статуу моје Фортуне са голубом у руци; нека носи лацац везан о појасу; и мога малишана и многе гипсане амфоре, да не просипају вино. Дај да се изради и полунапурна, а изнад ње дечака како плаче. На средини часовник, да свако ко погледа у сатхтео не хтео, прочита моје име. Пази добро на натпис, ако ти се овај учини подесан: „ОВДЕ ПОЧИВА“

ГАЈ ПОМПЕЈ ТРИМАЛХИОН МЕДИНАТОВ

ЊЕМУ ЈЕ И У ОДСУСТВУ ДОДЕЉЕН СЕВИРАТ. ИАКО ЈЕ МОГАО БИТИ ОПШТИНСКИ ОДБОРНИК У СВИМА РИМСКИМ ДЕКУРИМА, ИПАК НИЈЕ ХТЕО. ПОВОЖАН, ХРАВАР, ВЕРАН ОД МАЛЕНОГ ПОСТАО СЛАВАН, ОСТАВИО ЈЕ ТРИДЕСЕТ МИЛИОНА СЕСТЕРАЦА И НИКАДА НИЈЕ СЛУШАО ФИЛОЗОФЕ. ЗДРАВО И ТИ“.

Будуће ДЕТЕКТИВ

Поновно доносимо неколико кратких детективских прича-загонетки у којима се појављује ваш стари познаник инспектор Вернер. Верујемо да сте од њега већ научили да на сваки податак дат у причи и на цртежу уз њу обратите пажњу и да ћете, на основу њих, успешно решити сваки задатак. За оне којима то није пошло за руком одговоре дајемо на 14. страни.

ДО НЕСРЕЂЕ НЕЋЕ ДОЋИ

Кад је једном инспектор Вернер по службеној дужности боравио у Калифорнији, месна полиција га је замолила да им помогне у једном веома деликатном случају. Наиме, шеф полиције га је позвао да заједно хитно оду на аеро-

дром у близини Лос Анђелоса. Уз пут му је испричао да је полиција пре пола часа добила телефонско обавештење да ће се лет авиона који треба да лети за Аљаску завршити несрећом. Човек који је то јављао није хтео да каже своје име. Рекао је само да је из поузданих извора сазнао да један од путника намерава да изврши самоубиство и да ће са собом понети ручну бомбу која ће експлодирати кад авион буде на великој висини. Тиме је хтео двооструко да се осигура: ако не страда од саме експлозије, страдаће кад се авион сруши на земљу. Бу дући самоубица није марио што ће поред њега stradати чланови посаде и путници.

Стигавши на аеродром инспектор Вернер је стао на крају излаза из чекаонице да би могао да добро осмотри све путнике док иду према авиону који је требало да их пренесе на Аљаску. Путника није било много, свега пет. Пошто им је стјуардеса на излазу проверила карте, инспектор Вернер је показао шефу полиције кога од њих треба да задржи.

На кога је од петорице путника инспектор посумњао?

РАСЈАШИ КРАЂИВАЦ

— Оставите ме на миру! Страховице се журим, узрујано је говорио младић покушавајући да напусти трговину.

— Ако одмах не престанете да се буните бићу принуђен да прибегнем крајњим мерама — оштро му је одговорио инспектор Вернер, који се слукајно задесио на месту догађаја. — Јер, ви сте малочас узели са тезге рукавице и покушали да не плативши их напустите радњу.

— То није истина. Ја сам

дошао у радњу да бих видео своју познаницу, продавачицу која ми је пре три дана продала ове рукавице. Међутим, ње данас нема у радњи. Мени се та скромна девојка веома свидела и због тога ја отада стално носим рукавице да ме увек подсећају на њу.

— Не говорите глупости — прекинуо га је инспектор Вернер. — Вашој причи не би поверовало ни дете. Пођите са мном.

На основу чега је инспектор Вернер закључио да младић не говори истину?

ДЕЦА ИЗ НОВЕ ШУМЕ

БИО ЈЕ ТО ЛОВОУВАР У СЛУЖБИ ШИШАВАЦА. ИЗМЕЂУ ЊЕГА И ЕДВАРДА ОДМАХ СЕ РОДИЛА НЕТРЕПЉИВОСТ.

САД СУ СТИГЛИ ИНТЕНДАНТОВОЈ КУЊИ ПЕШЕНС ИХ ЈЕ САСЕКАЛА НА ПРАГУ...

ЕДВАРДА ЈЕ ДУГО ЋАСКАО С ДЕВОЈКОМ И ОВОЈЕ СУ УЖИВАЛИ У РАЗГОВОРУ. ДОШЛО ЈЕ ВРЕМЕ РАСТАНКУ.

САД ЈЕ ЕДВАРДА КРЕНУО...

ДУГАЧКИ НОКТИ - КРАТКЕ НОЋИ

болестан да би дошао у ординацију.

— Једне зимске ноћи, у три часа, зазвонио је телефон. Био је зима и снег није престајао да веје. Звала ме је једна жена да хитно дођем јер њено дете боли грло. Тврдила је да је толико забринута да на преглед не сме да чека до јутра. Предложио сам јој да њен муж дође по мене аутомобилом да бисмо отишли до амбуланте и узели антибиотице. „Ни у сну ми не пада на памет да будим свог мужа усред ноћи. Он није лекар па није навикао да устаје ноћу. Најзад, он сутра мора на посао“.

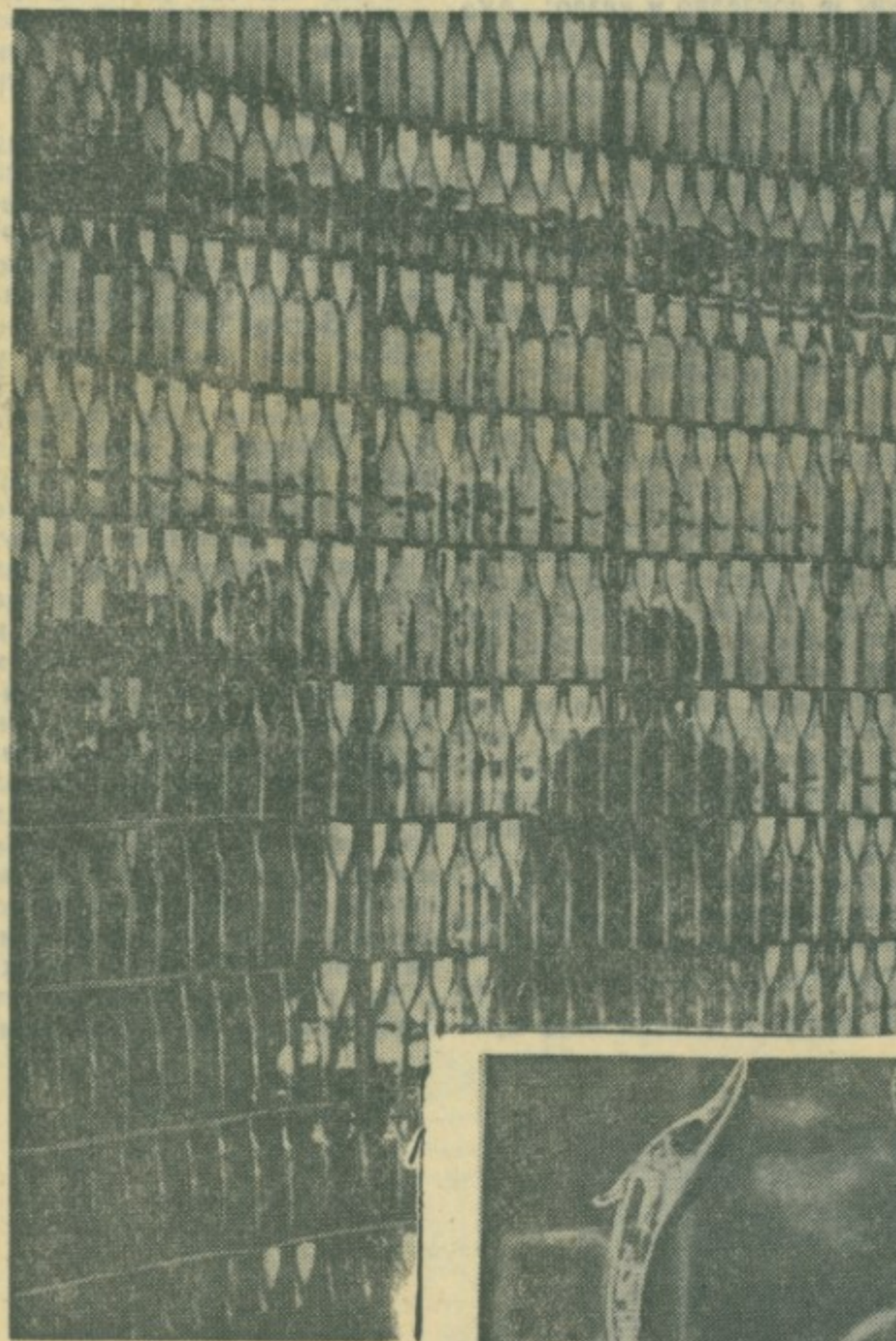
— Када сам се једне недеље вратио са преподневних посета болесницима, моја супруга ми је саопштила да је сти-

гао још један позив. Она је стекла утисак да ствар није хитна, али је човек који је телефонирао упорно захтевао да дођем по подне и прегледам његову жену. Тек смо били ручали кад је телефон поново зазвонио. Био је то онај исти човек, јављао је да је заборавио да су за то поподне позвали госте на чај и да им моја посета не би одговарала.

— Позив у недељу пре подне, око десет часова. Затекло сам у кући једну старију жену која је парила ноге у топлој води. Три њене унуке биле су на неком журу у суседству. Болесница ми је испричала да је претходне вечери прала ноге и да је том приликом запазила да је време да подсеће нокте. Пошто није имала погодне маказе позвала је лекара да он то обави својим маказама.

— Тек је била прошла поноћ кад ме је пробудио телефонски позив полиције. После десет минута возије и шест километара далеко од моје куће успео сам се уз неосветљене степенице. Затекло сам пацијента у постељи: држао је руку у ваздуху а уста су му била развучена у осмех од ува до ува. „Боли ме прст“ — изјавио је. Претходног дана, закуцавајући ексер, ударио се чекићем по прсту. Био је у амбуланти где су му прст превили. Када се после поноћи пробудио од штрецања у прсту, жена му је дала таблету аспирина и позвала лекара — преко уличног полицијског телефона јер такав позив не кошта ни паре.

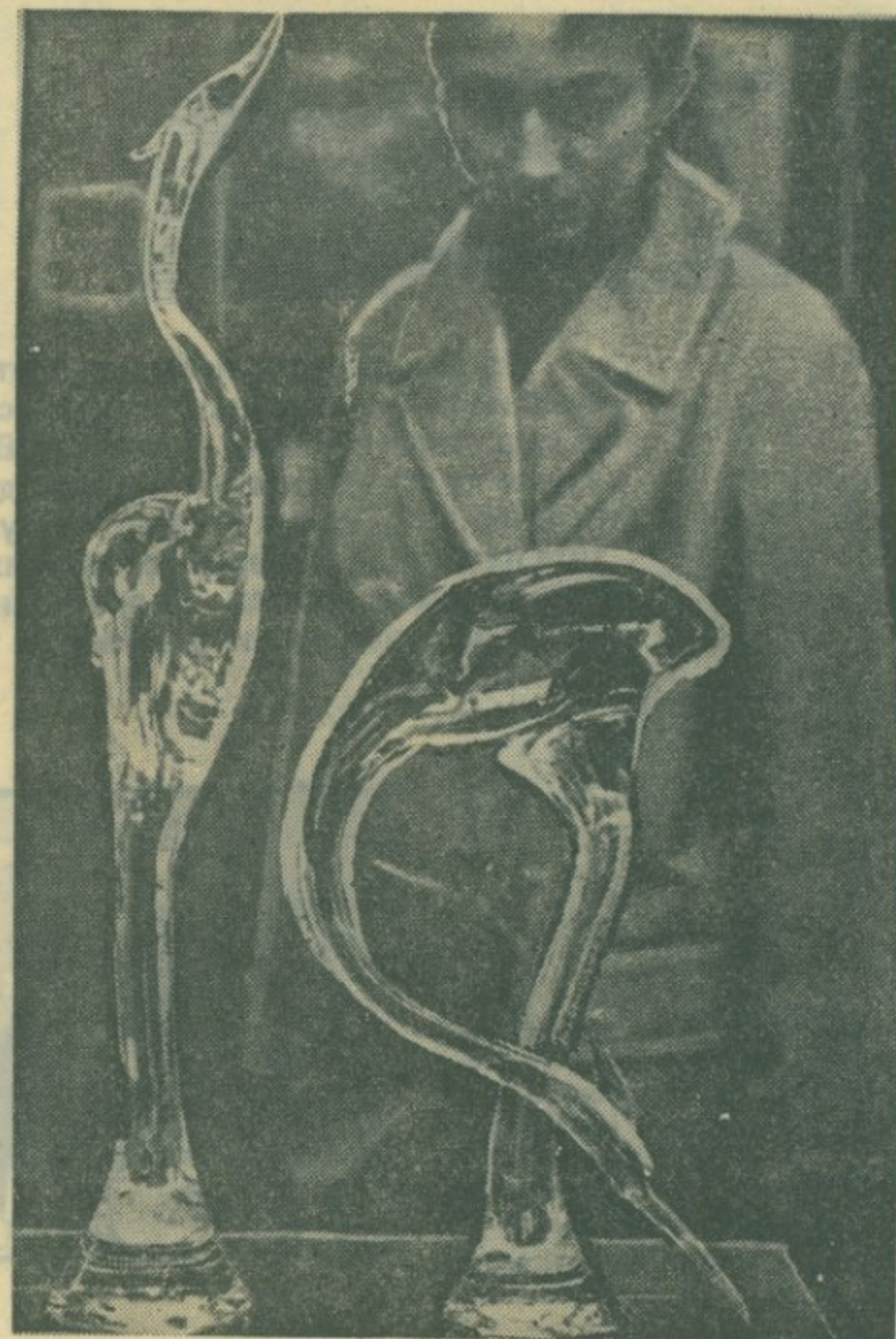
— Тек када сам прегледао болесницу и преписао јој лек рекао сам јој да сам тог дана пре подне два пута звонио на њеним вратима и да ми нико није отворио. „Знам, докторе. Стајала сам на прозору иза завесе и посматрала вас. Али, ви сте синоћ пустили да ја вас чекам па сам одлучила да вас натерам да и ви мене једном чекате“.

ЧУДЕСНО СТАКЛО

На стакло и на порцулан налазимо на сваком кораку: у кући, на улици, видимо га као украс, као део намештаја, машине и тако даље. Оно све чешће служи у најразноврсније сврхе, а понегде га људи употребљавају радије него дрво или метал. Негде је просто незаменљиво. Сви смо мање-више знали ово о стаклу, али мало нас она како изгледа стакло када се фотографисше.

На једној слици приказан је један „монументалан споменик“ чудно испреплетен, али који делује чврсто. У ствари то је слика обичних боца симетрично поређаних. На другој фотографији приказане су две барске плоче од стакла. Овде се то не види, али нарочито лепоту даје чудна игра светлости која се прелама у овоме стаклу.

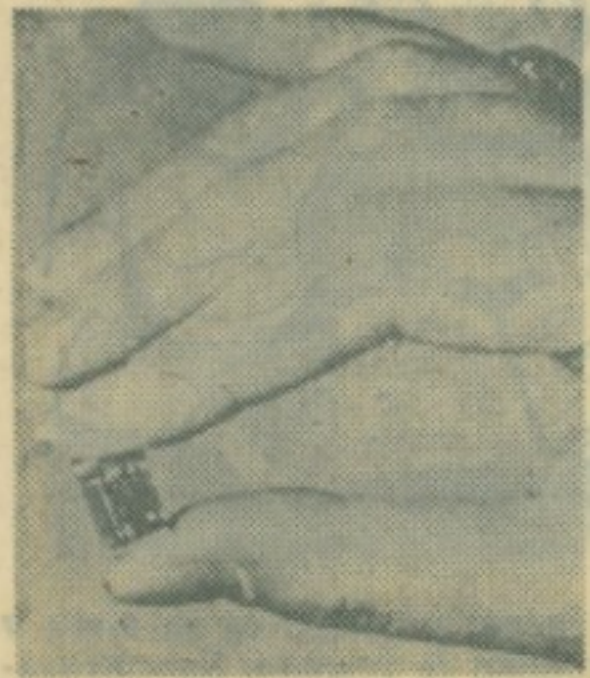

НАЈМАЊА ТВ-КАМЕРА

Најмања телевизијска камера на свету има пречник нешто мало већи од 5 см, а дугачка је 46 см, заједно с инструментима за увећивање и осветљавање. Ова мала камера, израђена у лабораторијама у Кембриџу, намењена је потребама индустрије, у првом реду за контролу у фабрикама металних цеви.

На слици: најмања телевизијска камера, коју у руци држи млада Рита Андерсон, снима њено лице и слику предаје телевизијском апарату нормалне величине.

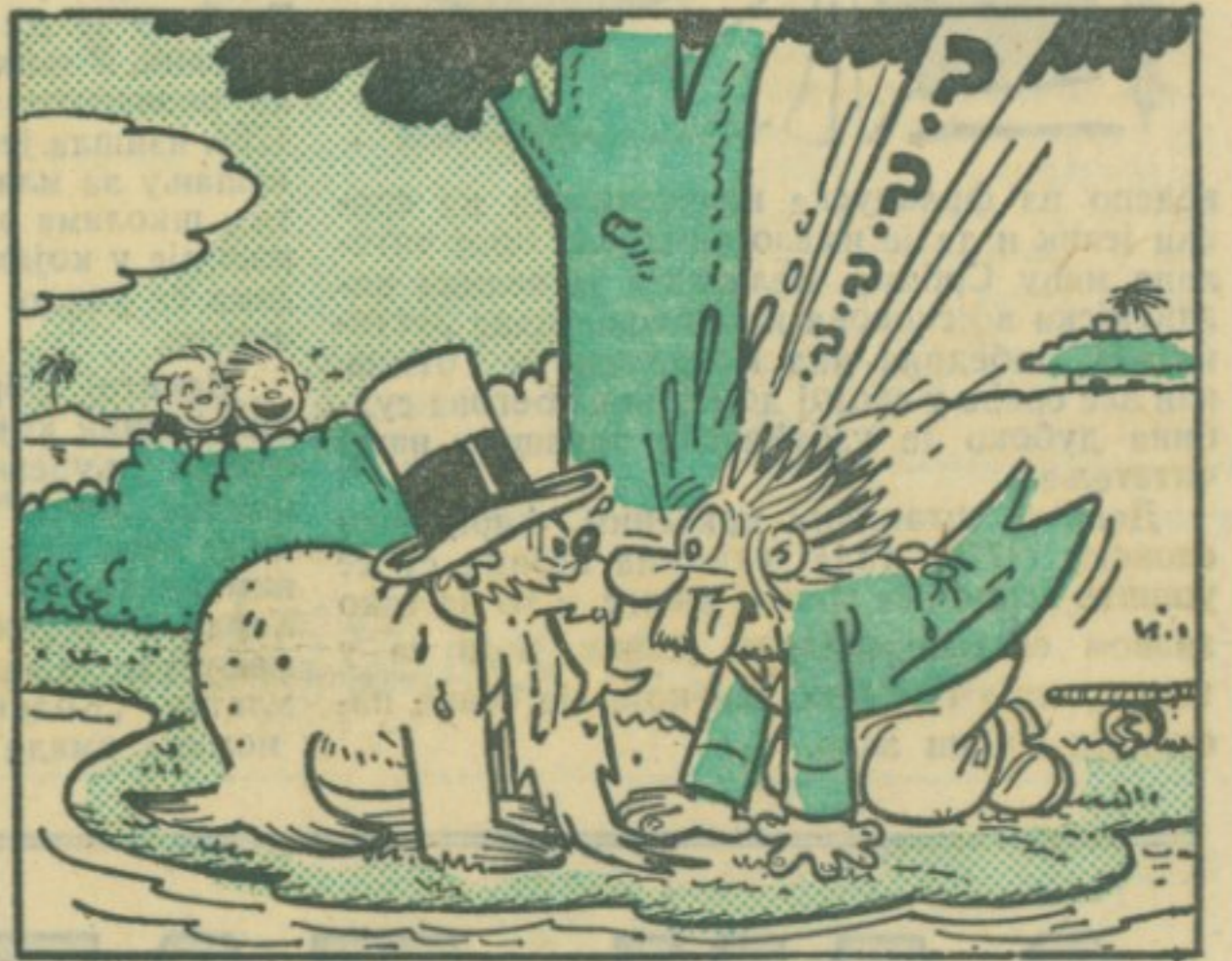
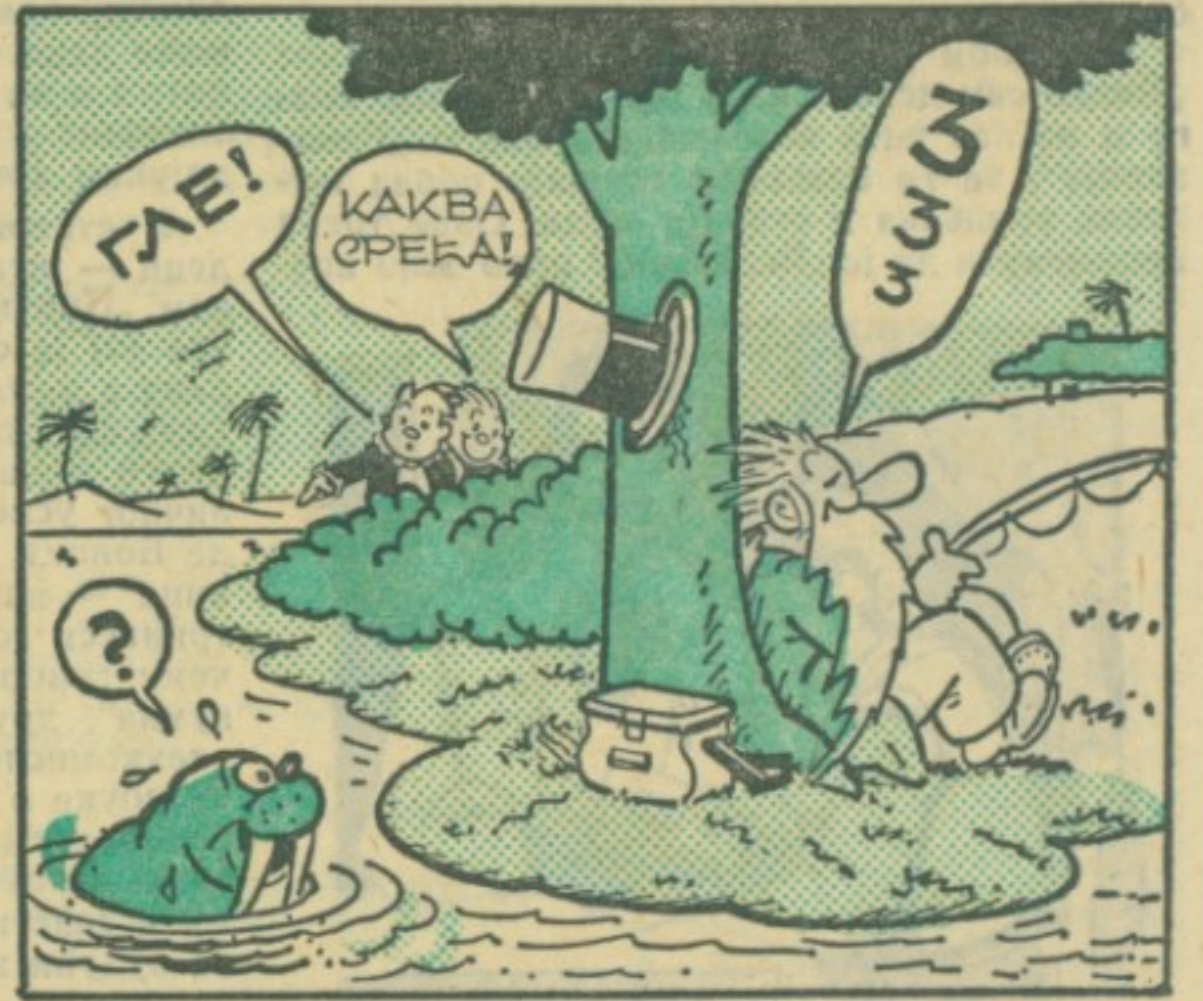
НАЈМАЊИ ФРИЖИДЕР

Најмањи фрижидер на свету чија дужина износи непун сантиметар, начињен је у Совјетском Савезу.

»ЧИСТЕ« НОВИНЕ

Приликом прелиставања све же штампаних новина читаоци више неће морати да стрепе да ће испрљати прсте штампарском бојом — ако штампарије прихвате један апарат недавно конструисан у Енглеској. Овај апарат помоћу микроталаса може за један минут да осуши 270 метара папира са тек одштампаним текстом и да тако, нарочито код вишебојне штампе, уштеди време. Поред тога, захваљујући новом апарату за штампање сада се може употребити и папир који је недовољно улијао и боје које су досад сматране као неподесне за употребу у штампарству.

ТЕЖАК И ВРЕО

ЛЕД

Зима је и у средњем појасу северне Земљине полуполте температура се час пење, час нагло опада. Клима наше планете положна је многим променама. Да би могли да проучавају ниске температуре научници их у својим лабораторијама вештачки стварају. Већ је добијена ниска температура веома блиска апсолутној нули (-273,16 Целзијусова степена) на којој замире кретање молекула а обичним

ствари добијају необична својства. Гума, на пример, постаје тврда и ломи се на комаде, а при удару звони. Многе необичне појаве могу се посматрати и при обичним зимским температурама. Пажњу научника привукло је рашћење снежних пахуљица, тих малих кристала леда. Пахуљице се „хране“ воденом паром околног ваздуха. Пара се хлади на хладним рубовима кристала покривајући га веома танким воденим

слојем. Уколико је мраз већи утолико је тај слој тањи. При температури од минус 30 Целзијусових степени он је готово неизмерно танак. Смирзавајући се вода буквално лакира пахуљицу. Слаже се слој на слој и — пахуљица расте.

Ледена санта — то је мноштво појединих кристала, зрна леда. Они су толико чврсто сједињени да пукотина настала при пуцању или разбијању леда не иде границом између њих, већ по самим зрнима леда. Како се у санти могу видети зрна леда? Лед се може зрачити. За то су потребни топлотни зраци — инфрацрвени или обични сунчани. Тада се границе јасно виде: подсећају на саће.

Изложен топлотном зрачењу лед постаје ломан: при удару расипа се на по

јединачна зрна.

Мењајући услове замрзавања могу се потпуно изменити и својства леда. Ако се вода изложи притиску, који је за две хиљаде пута већи од атмосферског, па се та вода смрзава на температури од минус 30 степени, добија се тешки лед. Он не плива на води, већ тоне. Повећајмо притисак а температуру снизимо до минус 80 степени. Лед ће постати још тежи. Али, довољно је одстранити притисак и лед ће се „надути“ распадајући се у ледени прах.

Најзанимљивија својства леда добија при огромном притиску од двадесет хиљада атмосфера. Лед створен у таквим условима неће се растопити чак ни у пустињи Сахари. То је врели лед. Тачка топљења оваквог леда је плус 80 степени.

СНЕСКО — РЕКЛАМА

Можда би на изложби разних машина у Њујорку чије стачице снега остале незапажене да фабрика која их израђује није пронашла оригиналан рекламни плакат са сликом два „Снешка“ који својим ведрим ликом просто маме купце.

ШТА СУ ЧИТАЛА НАША ДЕЦА ПРЕ 200 ГОДИНА

Данас је наша књижевност богата делима за омладину и децји узраст. А како је то било, на пример, пре 200 година? Да ли су уопште постојала нека књижевна дела за најмлађе и каква су то дела била?

У једном спису из 1794. године читамо: „Видео сам дечака како седи на кућном прагу и наглас чита велелепни роман о „Велизарију“, те га пажљиво слушају поред његових вршњака и старији људи. Овде треба напоменути да је „Велизариј“ прво дело пре-

ведено из француске књижевности на српски језик и да је имало приличан број читалаца међу Србима. Велизариј је велики византијски војсковођа из времена цара Јустинијана, победник над Вандалима и Готима, али зле среће у својој домовини. Његова судбина дубоко је узбуђивала тадашње наше читатеље.

Дело је штампано црквеним ћирилским словима (1776), тада јединим којима су се уопште штампале српске књиге, и то на тако званом славеносербском језику, који се у народу није говорио, али којег је сваки писмени Србин знао.

А да ли је поред „Велизарија“ постојало још нешто што су деца могла да читају и схвате? Било је и то углавном црквених књига и верских поука, за децу прерађених библијских прича, онда књиге нарочито намењене деци — „за учење малих деце“, па потом и за „сељанску младеж“, али увек религиозне и прожете дубоком оданашћу „владајућем дому аустријанском“.

У ствари, прва књига у Срба намењена деци — штампана је 1787. године под насловом „Поучителни магазин за децу“. Оригинал јој је француски, а на српски је преведена с немачког језика. Излазила је у свескама све до 1800. године, да би 1806. изашло друго издање, које сведочи да је имала приличног успеха. Ово дело „госпоже ле Пренс де Бононт, славне некад у Лондону учитељице“ — намењено је женској деци од пет до тринаест година. Девојчице о свему и свачему говоре међусобно; једна је „благоразумна“, друга „оштроумна“, потом су неке „лехкомислене“ и напрасне — а све се своди на поуке о васпитању. Ова књига је у своје време служила као најбоље и најлепше штиво за девојчице; причама протканим поукама и саветима припремала их је „васпитно“ за будући живот супруга и мајки.

Дечаци су упућивани другим смером. Требао је да постану мајстори-занатије, трговци. У њиховом позиву неопходно је било познавати и добро понашање. Године 1794. изишла је књига „Правила о добром понашању за младеж која похађа школу“. Под тим школама треба имати у виду оне најосновније у којима се стицала писменост, у којима се учило писати, читати и понешто рачунати.

Доситеј Обрадовић био је први српски књижевник који је једно од својих дела посветио „љубезној српској омладини“. То су његове „Басне“ (1788). Манојло Јанковић годину дана пре тога учинио је то исто с једним преводом. Превео је са италијанског од Карла Голдонија комедију „Трговци“, намењујући је занатлијском и трговачком подмлатку. „Колико мајсторских и трговачких момака имаде који недељу и светац скита-

њем проведу, а зашто? Зато што немаду никаква посла, немаду ничим се утрућавати. Господар им не заповеда у ове дни радити, а сами не знаду чим ћеду се бавити или време проводити. Да имаду књига забавних, угодних, повољних, полезних и поучителних, барем нека част ових момака трчала би овим књигама како остави иглу или риф из руке...“ Јанковић је превео још две мање комедије које је наменио баш овој омладини, односно деци, јер су у оно време дечаци већ са десет година постајали занатлијски и трговачки шегрти, а после пет-шест година и калфе. Потом би полазили у „вандрокање“, у широк свет да код најбољих мајстора усаврше свој занат. Многи би од њих понели са собом и по какву књижицу. Обично је то била нека црквена молитвена књига, али је исто тако било и световних. Из старих списа зна се да су калфе уза се носиле „Живот“ и „Басне“ Доситеја Обрадовића, потом и роман о „Велизарију“ и од свих књига најзбудљивију „Живот и чудовишта прикљученија Робинзона Крузе од Јорка“, с напоменом да је све то што се у књизи износи „сопственом руком његовом списано.“ „Робинзон“ је, као мање-више и сва остала белетристичка дела у 17. веку, ушао у српску књижевност с немачке прераде. Представљао је сензацију за свакога ко је умео да чита и волео књиге. Била је то књига од преко 650 страница, па се имало и шта да чита.

Међутим, књижевност за децу и омладину била је још сасвим оскудна. Али, треба имати на уму да је у то време, без обзира на узраст онај ко је волео да чита, читао све одреда. Књиге нису могле да се поделе на оне које су за мале и оне за одрасле. Све су подједнако имале моралну тенденцију и исту жељу — да створе читалачку публику. Мајстори, иако су повоздан кињили мале шегрте, уживали су неизмерно кад би они, после завршетка рада, у предвечерје, читали било шта: чудеса која су изводили светитељи, или какав штампан закон, повест о војсковођи Велизарију или „корабљару“ (морнару) Робинзону.

Било је само неколико српских списатеља који су сматрали да за децу треба изузетно писати и преводити. Међутим, и сам Доситеј, кад је своје „Басне“ посветио „љубезној српској јуности“ није сматрао да ће она

бити једини читалац овог његовог дела, али је првенствено њу имао на уму. Као касније Вук тако је и Доситеј полагао дубоку веру у омладину и сматрао да ће она најискреније прихватити нове идеје и остварити их.

Да видимо шта су наши писмени малишани своје забаве и разоноде ради могли с уживањем да читају у том 18. веку када се стварала нова српска књижевност. Не баш тако много, али ипак су били у много бољем положају од својих хрватских и словеначких вршњака. „Петрица Керемпих“, иначе прерађени германски Тил Олденшпигел, а у Словенаца — Павлиха, појавио се тек 1834. године, а у то време српска деца имала су већ читав низ врло забавних романа Милована Видаковића и низ других.

Деца и омладина, као и њихови старији, с уживањем су читали све што им је долазило под руку. Данас се каже за оно што се највише чита „бестселер“. И наш 18. век имао је таквих књига: Доситејева дела у првом реду. И кад је неко од њих попустило као „Живот“ — преписивало се или се купо-

вало по високој цени: плаћало се за њега у злату онолико колико је тежило. Завештавао се као посебна драгоценост и намењивало најстаријем у породици. Има примера да су мајстори прелишавали своје шегрте и калфе из Доситејевих списа, иако би према еснафским правилима требало то да чине из науке о вери, из основа хришћанског учења.

И спев Јована Рајића „Бој змаја с орлови“ који опева руско-аустријско-турски рат на прилично чистом народном језику — одушевљавао је децу па су она поједине одломке и рецитовала на завршним школским испитима, о чему говоре и многобројни извештаји наших школа из тог времена. Стиховане легенде Вићентија Ракића нису биле популарне само у 18. веку, када су се први пут појавиле (1798), већ су се прештампавале све до друге половине прошлог века. У многе наше малишане ти наивни побожни стихови представљали су прво и најмилије штиво које су они, драматизовано изводили у првим нашим позоришним представама још крајем 18. века. У накарнадним славеносербским прерадама „глагољаво се“ (рецитовао) у школама и Рељковићев „Сатир или дивји човек“ (1793) — као и понеке песме из чувеног и задуго популарног „Разговора у годног народа словинског“ Андрије Качића. Било је, дакле, за оне који су хтели да читају увек понешто, а једна књига читала се и по десетак пута. Зато није ни чудо што су и неписмени знали наизуст безбројне странице из „слушаних књига“ и у обичном говору служили се фразама које су из њих упамтили. Тако је и настао онај необични говорни стил који се сасвим уклапа у духовни и културни развој наших грађана с краја 18. и почетка 19. века у данашњој Војводини.

АЛИ БАБА И ЧЕТРАДЕСЕТ РАЗБОЈНИКА

АЈША И НИКИ ТИХО СУ СЕ УВУКЛИ У ШТАЛУ...

ЧАЈ ОД ТРАВЕ КОЈИ СМО ПОПИЛИ ШТИТИЋЕ НАС ОД КАЉЕЊА ДИМОМ ЗАБОРАВНОСТИ!

КАДА ЈЕ ЗАПАЉЕНА СМОЛА ЦИТИ МИРИС ИЗАЗИВА ЗАБОРАВНОСТ БИЛА УБАЧЕНА У СВАКИ ЋУП, РАЗБОЈНИЦИ СУ ПАЛИ У САН...

ОВАЈ ЋУП ЈЕ ПУН УЈДА, НИКИ!

ОНДА МОРА ДА СМО ИХ СВЕ УСПАВАЛИ, ГОСПОДАРИЦЕ!

ШТА ЈЕ ОВО?

ХА! ОТКРИВЕНИ СМО, ЗНАМИ! АЛИ, БАР СЕ БАС ДВОЈЕ НЕКЕТЕ ЖИВИ ИЗВУЧИ!

ТРИ, НИКИ! ОБАВЕСТИ АЛИ БАБУ!

ДОК ЈЕ АЈША УЗМИЦАЛА, НИКИ СЕ ПРИШУЊАО ИЗА ВЕЛИКОГ ЋУПА...

НЕМА ТИ СПАГА, ДЕВОЈКО! НИ ТЕБИ НИ ОВОМ ПАТИЦВРКУ!

АЛИ БАБА ЋЕ НАС ОСВЕТИТИ!

ЧЕКАЊЕ УЗ МУЗИКУ

Колико пута нам се десило да кад позовемо неког телефона, чујемо од телефонисткиње или секретарице „заузет је“. Да

би то чекање учинило пријатнијим, Швајцарци су пре извесног времена пустили у продају дупле телефоне намењене већим предузећима и установама. И тако, док на једном говорник разговара из другог, онај ко чека, чује музику.

ХАЈДУК ВЕЉКО

УРТА
И
ПИШЕ Ћ. ЛОБАЧЕВ

ВЕЉКА
ЈЕ
БУКЛО
РОДНО
МЕСТО.
ТАМО
ЈЕ БИО
НАЈ-
СИГУР-
НИЈИ,
ПОД
ПЛА-
НИНОМ
ТУ-
ПИЖНИ-
ЦОМ
СМЕСТИ
ВЕЉКО
СВОЈ
ЛОГОР.

ОДАВДЕ ЈЕ
ПОЧЕО ДА
НАПАДА БЕГОВЕ
И СУБАШЕ ПО
ЦЕЛОЈ ЦРНОЈ
РЕЦИ...

ПОРЕД ВЕЉКА ЈЕ СТАЛНО
БИЛА ЧУЧУК-СТА-
НА.

НЕМАЈУКИ ДОВОЉНО
ОРУЖЈА, ВЕЉКО НИЈЕ
ДИЗАО НАРОД НА УСТАНАК,
НО САМО ПРИКУПЉАО
ДОБРОВОЉЦЕ.

ЈЕДНОМ, ПОСЛЕ НАПАДА НА
ГУРГУСОВАЦ, ДОВЕДЕ 70
ТУРСКИХ КОЊА КОЈЕ ПОДЕ-
ЛИ СВОЈИМ БЕКАРИМА.

ВЕЉКОВО ОДУШЕВЉЕЊЕ СЕ
ПРЕНЕЛО НА ЦРНОРЕЧКЕ
СЕЉАКЕ...

СВАКИМ ДАНОМ ИЗ ОКОЛНИХ СЕЛА
ДОЛАЗИЛИ СУ МУ ДОБРОВОЉЦИ. 735

УПЛАШЕНЕ, ЦРНОРЕЧКЕ
СУБАШЕ И БЕГОВИ ПОЧЕ-
ШЕ ДА БЕЖЕ У ВИДИН...

ВЕЉКО ЈЕ ВЕЛИКУ ПАЖЊУ ПОСВЕТИО
ОБУЦИ СВОЈЕ МАЛЕ ВОЈСКЕ
САСТАВЉЕНЕ ОД КОЊАНИКА
И ПЕШАКА.

ШАХОВСКИ МОЗАИК

Симуланка на позорници. — За време турнеје по Сибиру бивши првак света у шаху велемајстор Еве и Богвић посетили су Новосибирск. У Дому културе „Академија“ Еве је одиграо симултану утакмицу против 25 одабраних месних шахиста — 4 мајсторска кандидата, 12 првокатегорника и 9 другокатегорника. Интересовање за ову приредбу било је огромно и у сали се нашло 1.500 посетилаца. Они су заузели места у гледалишту, а велемајстор са својим противницима нашао се на великој позорници. Најинтересантније партије прика-

ника. На постављено питање о стилу најјачих савремених играча шаха Еве је рекао: „Тај стил се понавља. Тако Петросјан игра слично Капабланки, Таљ слично Аљехину, а Богвић Ласкеру. Спаски игра у стилу сличном моме“ — закључно је бивши првак света.

Изнаенађења су увек могућа. У Букурешту је одигран двокружни шаховски меч на 12 таблица између екипа Румуније и Пољске. Домаћини су после узбудљиве борбе победили са 15,5:8,5. Резултат првог круга је био више него изненађујући: Румунија је победила са

су играле нарочито успешно. Оне су од шест могућих освојиле 5,5 поена, па је у ствари убедљива победа целе екипе њихова заслуга.

Шаховски квиз. На великом шаховском турниру у Амстердаму, чији је организатор велика америчка фирма ИБМ, пре почетка првог кола било је организовано квиз-такмичење између екипе велемајстора и екипе новинара. Област из које су се такмичили: историја такмичења за првенство света у шаху. Питања је постављала електронска машина-компјутер. Ово несвакидашње такмичење преносила је телевизија. Компјутер је неумољиво постављао питања на која су велемајстори само слегали раменима. Испоставило се да су они слабији познатој материји из историје такмичења за првенство света од њихових такмаца-новинара. Част велемајстора је спасао др Еве, који је и сам ушао у историју шаха као првак света.

Одликовање велемајстору Кересу. За готово четири деценије шаховске активности Паул Керес је освојио многе трофеје. Томе се недавно придружило и јавно признање владе његове земље у виду указа Президијума Врховног Савета Естонске ССР: додељено му је звање заслужног спортског радника.

Шта се догађа у високој атмосфери

стији и температури, које су тесно повезане са збивањима на Сунцу и које диригује Сунчева активност. Тако се, на пример, температура у Земљиној атмосфери на висини до 500 километара креће од 500 степени у доба максимума Сунчаних пега, до 1800 Сунчаних пега, дакле у раздобљу од 11 година, који је, астрономима и истраживачима космоса већ дуго познато као „циклус Сунчаних пега“. Космонаути могу да издрже ову високу температуру само захваљујући томе што је густина ваздуха на овим висинама тако мала да се топлотни степен само у незнатној мери преносе на космичко одело. Наиме, ту недостаје „медијум“, ваздух чије су честице, преносиоци температуре.

И у високим атмосферским слојевима, ваздушном омотачу од 200 до 800 километара изнад Земљине површине, постоје временске прилике. Метеоролошка предсказивања за ове зоне чак су поузданија од прогноза које метеоролози могу данас да праве за слојеве ближе Земљи! До овог закључка дошли су научници из десет земаља, који су од 1957. до 1964. године, проучавали преко стотину хиљада мерења и информација добивених помоћу Земљиних сателита и истраживачких ракета.

Ново у овом научном извештају недавно публикованом је констатација научника — међу њима је седам Америчана и 5 стручњака из Совјетског Савеза — да је Земља на атмосфери у слојевима велике висине подложна ванредно великим променама у гу-

окожује Сунце, у такозваној Сунчаној корони и то пре свега у активним зонама, односно у пределима над Сунчаним пегама. У овим активним зонама густина електрона је већа а и температура виша него у мирнијим пределима короне. Зрачење из предела Сунчеве активности је према мишљењу стручњака подложно јаким пролазним колебањима. А промене у Сунчевој зрачењу огледају се тачно у густини и температури високим слојева Земљине атмосфере од 200 километара навише, односно на подручју у коме кружи највећи број Земљиних сателита.

Уз периодичне промене у циклусу Сунчевих пега долазе још и краткорочна колебања температуре и густине ваздуха код којих промене температуре у дневном ритму изnose неколико стотина степени. Највиша температура достиже се увек у 14 часова локалног времена, а најнижа у четири часа. Ерупције на Сунцу изазивају у року од два дана нагла повећања температуре у високим слојевима атмосфере, која могу да изnose 300 и више степени. Уверок томе је корпускуларно зрачење Сунца, Ови најситнији делићи које избацује Сунце прелазају растојање до Земље за два дана.

зиване су на демонстрационим таблама. После пет часова игре Еве је однео победу са резултатом 14,5:10,5. После симуланке он је одговарао на питања гледалаца и уче-

10:21 Мимо очекивања после тешког пораза, екипа Пољске је добила са 6,5:5,5 други круг и још једном доказала да је у шаху изненађење увек могуће. Румунске шахисткиње

УПИЈАЋА ХАРТИЈА — ДЕВОЈКА ЗА СВЕ

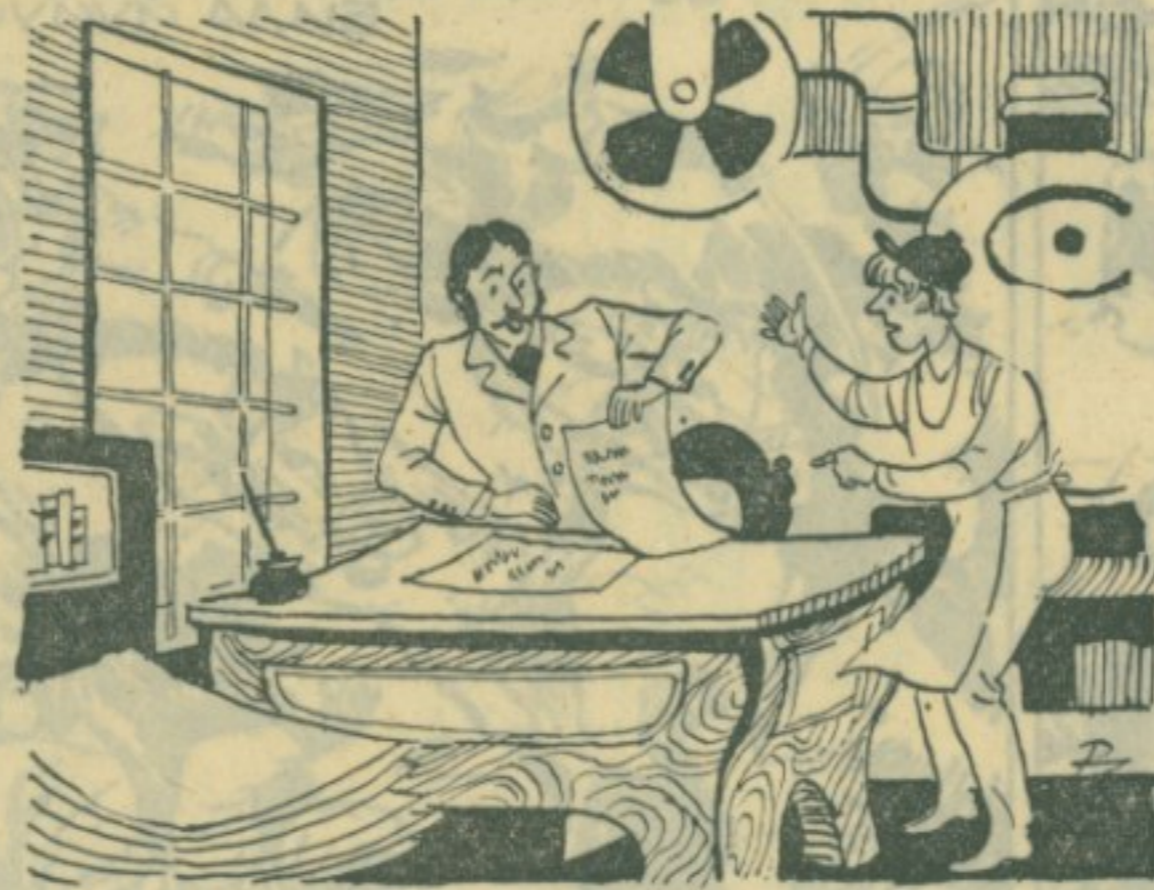
КУГЛА — ТЕЛЕФОНСКА КАБИНА

Оригиналну телефонску кабину израдила је италијанска фирма „Монтекатини“. Кабина је у ствари прозачна лопта чији је пречник 70 центиметара и која се окача на зид у висини човека. Кугла је израђена од нарочите пластичне масе која је веома отпорна и одличан изолатор звука. Захваљујући свом лоптастом облику кабина одбија спољашње звуке а упија глас човека који у њој говори. Ове „кабине-кугле“ веома су погодне за фабрике, машинска одељења на бродовима, позоришна и биоскопска фоијеа, за улице и друга бучна места.

Сви ми добро познајемо још из школских клупа скроман и готово неприметан део ђачког прибора: упијају хартију за коју нас обично везују сећања на пиомене задатке и мрље од мастила.

Недавно је хартија за упијање нашла још једну примену. Белгијанци су одлучили да помоћу 30 хиљада трака упијаће хартије исуше око 50.000 кубних метара баруштине у околини Антверпена. Принцип је једноставан: једна машина конструисана нарочито за ту сврху убациће хартију за упијање дубоко до десет метара у мочварно земљиште. Хартија упија сву воду која се кроз уске каналиће слива у дубину.

За упијају хартију свет зна тек од 19. века а пронађена је захваљујући случају. Проналазач је чак због ње — а то је био један шегрт у некој енглеској радионици за израду хартије — добио неколико шамара. Утоњу у коју зна каква размишљања шегрт је заборавио да смеси од које се прави хартија дола туркало и уместо глатког папира добијена је груба влакнеста хартија по

којој се није могло писати.

Кад му је газда ударио шамар шегрт је испустио „упрошашену“ хартију на његов писаћи сто и она је пала на једно тек написано писмо на коме се мастило још није било осушило. Крај приче није тешко замислити: тог дана људи су казали збогом песку који је дотад служио за сушење мастила. Овде би, можда, требало додати да су Кинези још пре 500 година знали како се справ-

ља хартија за упијање.

Упијаћа хартија често је „писала историју“. Мислимо на случајеве када се помоћу ње, заправо отиска остављеног на њој, сазнавале важне политичке и војне тајне. Неко се тада ипак сетио па је наумео црну хартију за упијање која се и данас употребљава кад се у питању поверљиви послови.

Могло би се помислити да је проналазач машине за писање и нарочитог мастила за налив-пера које

се готово тренутно суши, значи и крај упијаће хартије. Међутим, упијаћа хартија се све више употребљава, додуше у потпуно другачије сврхе.

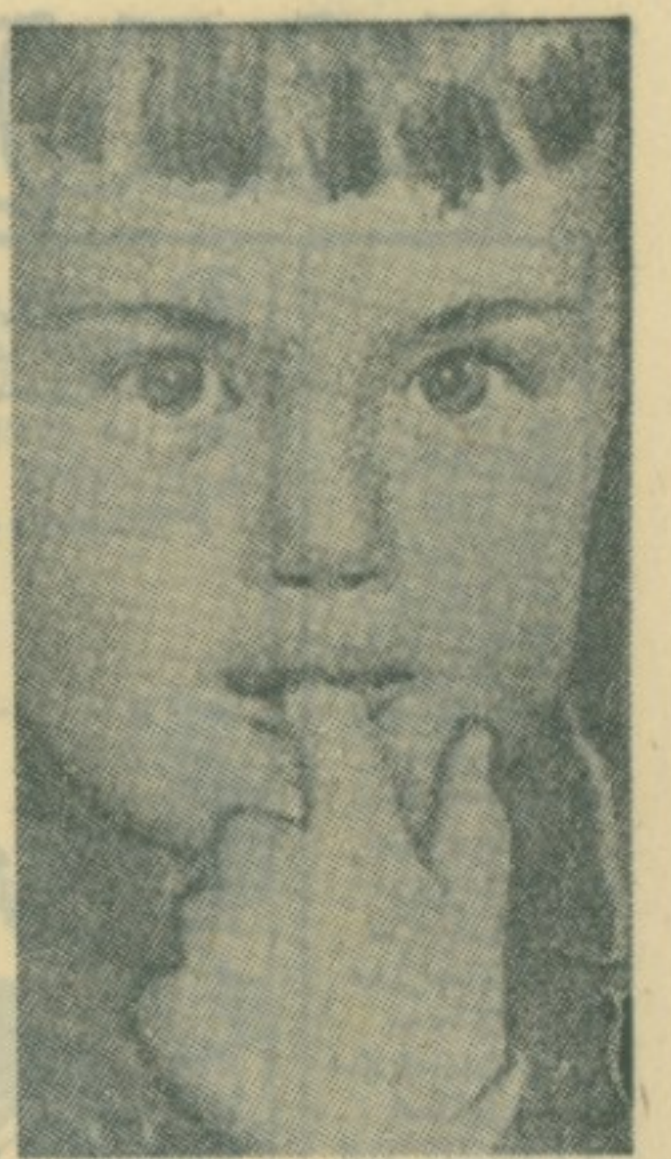
У многим хотелима у свету могу се видети пешкири и огртачи за купање направљени од хартије за упијање. Практични су и хигијенски јер се после употребе одмах бацају.

Уместо платна сликари понекад употребљавају на рочиту врсту упијаће хартије. Кажу да се на њој постижу нови, изванредно успели ефекти.

Одавно је познато да се помоћу хартије за упијање и топле пегле успешно одстранују масне мрље. Неке домаћице користе ову хартију и кад припремају рибу: хартија одлично упија сувишну маст са печених риба.

У болницама и лабораторијама хартија за упијање употребљава се за одређивање количине шећера у крви. Најзад, на њој се могу гајити културе бактерија.

А за све то можемо захвалити неспретном енглеском шегрту који је као награду за свој проналазак добио — шамар.

ДА ДЕТЕ НЕ ГРИЗЕ НОКТЕ

Италијанска фирма „Бани“, позната као један од највећих произвођача фармацеутских полуфабриката, изложила је на изложби „Хемија-65“ нов, оригиналан препарат који треба да помогне детету (а и одраслом) да се одвикне од ружне навике прижења ноктију. Препарат назван „унгнал“, састоји се од многих безбедних компоненти и њиме се, танким слојем, премазују нокти. Довољно је само да се прст само за тренутак стави у уста па да језик и усне почну страховито да пеку. Већ после неколико седмица код детета се ствара одговарајући рефлекс и лоша навика нестаје. Намазана течност не може се опрати чак ни топлом водом а држи се на ноктима неколико дана. Истовремено овај препарат јача нокте јер у његов састав улази и калцијум-хлорид.

КОНГРЕС ИЗЛЕЧЕНИХ

Недавно је у месту Монтобан у Француској одржана необична скупштина: конгрес бивших алкохоличара. На завршетку конгреса бивши алкохоличари изнели су неколико захтева и предлога о начину помоћи алкохоличарима. Један од најнеобичнијих захтева био је и овај: неопходно је у Француској што пре створити институтују у којој ће већи број деце, већ огрепле у алкохолу бити лечено од ове опаке болести.

ЗБОГ ЗБУЊЕНОСТИ АДВОКАТА...

Када је нечије излагање пуно збрке и несрећности, онда се каже да је то галиматјас. Ево шта се прича о постанку те необичне речи. У средњем веку адвокати који су заступали своје странке морали су да говоре на латинском језику. У току једног процеса било је речи о петлу неког Матијаса. Бранилац који је говорио са много полета и речитости у једном тренутку се толико занео да му се језик заплео. Уместо да каже „Gallus Mathias“, што на латинском значи Матијасов петла, адвокат је рекао „Gallus Mathlas“, што значи петлов Матијас. Адвокат који је том приликом изврнут подсмеху одавно је заборављен, али је реч галиматјас добила стално место у ризници метафора.

ЗЕМЉА РИБОЛОВАЦА

У Шведској око два милиона људи проводи недељу у пецању. Због тога су поједине компаније почеле да организују излете у Лапонију авионима-амфибијама, у области тешко приступачне обичним возилима.

Машина за сан

Машина за спавање, иначе проналазак совјетских научника биће ускоро пуштена у продају у Америци. На пропратном гарантном листу ове машине пише да она може за само четири минута да успава у дубок сан. Машина има две електроде: једну која се ставља на очне кажице и другу на врат.

МОДЕРНЕ КУЈУНИЈЕ

На овогодишњим међународним сајмовима у Токију, Хонгконгу, Њујорку, Ричмонду (држава Вирџинија), и Торонту биће приређене и изложбе накита и посуђа с најуспелијим нацртима из кујунџијско-златарског заната.

Британска колекција обућата најновија достигнућа и обележава прави препород ове занатске радности. Пажњу посетилаца привлачи рад у кристалу најмлађе уметнице у овој струци Цилијан Паркер, која се истакла у овом послу од ране младости (сада има двадесет година). Организација лондонских златара, која приређује ову изложбу, доскоро није имала женских сарадника, а сада их има десетак. Обрађујући природни кристал оне стварају врло леп накит у облику букета. Исто тако оне израђују прибор за јело од сребра као и челика који не рђа.

МАЈМУНСКИ СТРИЦ

ИЗ УНИВЕРЗИТЕТСКЕ СПОРТСКЕ САМЕ ОДЈЕКИВАЛА ЈЕ БУКА ОД КОЈЕ СУ СЕ ТРЕМАЛИ СВИ ПРОЗОРИ...

ЗЕМЉО-ТРЕС? ИЛИ НЕКИ АВИОН ПРОВИЈА ЗВУЧНИ ЗИД?

ТО ФУДБАЛЕРИ ПРОТЕСТУЈУ ПРОТИВ ЛОШИХ ОЦЕНА ЊИХОВИХ ЗВЕЗДА!

УЧЕЊЕ У СЛУ НЕ САМО ДА НИЈЕ СПАСЛО ДВА НАЈБОЉА ФУДБАЛЕРА, ВЕћ ЈЕ И САМОГ МЕРЛИНА УВАЛИМО У БЕДУ...

АЛИ, МОЈ МЕТОД СЕ ПОКАЗАО КАО ОДЛИЧАН! НОРМАН И ЛЕОН СУ ОДГОВОРНИ НА СВА ПИТАЊА! АЛИ, ПРОФЕСОР МИСЛИ ДА СМО МУ ПОДАВАЛИ И ОБОРИО НАС ЈЕ СВУ ТРОЈИЦУ!

УНИВЕРЗИТЕТСКИ САВЕТ ЗАСЕДА... ОДЛУЧИЛО СЕ ДА ЛИ ЋЕ НАС ИЗБАЦИТИ!

ШТА ЛИ ЋЕ БИТИ С ЈАДНИМ СТЕВЛИЈЕМ?

А ЈА? О МЕНИ НЕ МИСЛИШ?

НА СЕДНИЦИ...

ПИТАЊЕ ЈЕ ГОСПОДА, ДА ЛИ СУ ОВА ТРИ СТУДЕНТА ПОШТЕНО РАДИЛА ЗАДАТАК...

...ИЛИ СУ ГА ПРЕПИСАЛИ ЗБОГ ЧЕГА БИ МОРАЛИ БИТИ ИСКЛУЧЕНИ СА УНИВЕРЗИТЕТА! ГЛАСАЊЕ ЈЕ ТАЈНО!

МАЛО КАСНИЈЕ НЕКО ЈЕ ЗАКУЦАО НА МЕРЛИНОВА ВРАТА...

КО ЗНА КАКВУ МИ ВЕСТ ДОНОСЕ...

САВЕТ ЈЕ ОДЛУЧИО ДА НИЈЕ БИЛО ПРЕВАРЕ!

ДОБИЛИ СМО ОДЛИЧНЕ ОЦЕНЕ!

УРА ЗА НАШЕГ ГЕНИЈА!

УРА!

НАСТАВИЋЕ СЕ

НАЈВИШОМ ЖЕЛЕЗНИЦОМ ДО НАЈВИШИХ РУДНИКА

Перуански Анди подељени су на два огранка, источни и западни. Њих раздваја или тачније рече но спаја једна висораван на висини од 4.000 метара позната под именом Пампа Јурина. На западној падини Кордиљера, на висини од 4.600 метара, налазе се највиши рудници на свету Хуарони.

КОВАЧНИЦА У ХУАРОНУ

До њих се стиже за шест часова из Лиме и са Тихог океана, а за четири из Хуанака, у срцу амазонске прашуме. То значи да се за свега 10 часова путовања путник може испети са зажарених пацифичких плажа до висине Мон Блана и затим одмарати у хладу јужноамеричког чемпреса. Један од контраста Перуа је и тај да се у овој јужноамеричкој држави на раздаљини Београд-Ниш

смењују Сахара, Хималаји и океан зеленила који је неограничено шири према западу и Пацифику.

У Церо Песку, најзначајнијем перуанском центру на Андима, сребро се вади и пречишћава још од 1630. године. Свуда се могу наћи трагови шпанских млинова који су млели минерал необично бо-

ватао врата до увече. Приликом изласка сваки радник је предавао торбу и власници су му плаћали према тежини ископане руде. Онај који би се пријавио са недовољно сребра у торби, слат је поново у рудничку јаму. Надница је плаћана у природи а не у новцу и газде су остваривале опромне зараде. Када је 1900. године цена сребра на светском тржишту нагло пала, власници су почели да експлоатишу бакар, олово и цинк на које се раније није обраћала пажња.

Воз креће из Лиме за Хуарон у седам часова ујутро. Од првог тренутка он се уз паклено хуктање и бректање као дивокоза пропиње пребоном. После два часа путници почињу осећати тешкоће при дисању. Тада болничари опремљени боцама са кисеоником журно почињу да кристаре возом нудећи кисеоник путницима оболелим од „сороха“, односно онима који се гуше и дахну тражећи ваздуха.

Мало по мало воз стиже до превоја Тиклио. Пруга неко време држи висину од 4.870 метара, као када би се воз поставио на врх Мон Блана. Ни у једном крају света железница није тако високо запарала небо. Путници који желе да упознају највише руднике на свету силазе у Ла Ороју, на супротном гребену, а брдска железница се затим спушта према зеленој прашуми и Хуанкају. Нешто даље од Ороје налази се Сан Хозе Хуарон, мало рударско насеље.

РУДНИК НА ЈЕДНОМ ОД КРОВОВА СВЕТА

Мада се налази на монбланским висинама његови становници, налик на статуе старих Инка, сасвим су навикли на висину. И дошљаци се брзо привикавају да живе на висини од 4.600 метара. Куће су лепе и угодне као и у било ком европском лепо уређеном рударском насељу. Индијанци у рудокопима имају плаве шлемове и раде као сви ос-

тали рудари на свету. Па ипак постоји једна разлика. Услед проређеног ваздуха и недовољних количина кисеоника они раде мање и спорije. Међутим, географски положај Хуарона обезбеђује упркос великој висини угодну климу. Највиша годишња температура износи 20 степени изнад, а најнижа шест степени испод нуле.

О Шкотланђанима

Један Шкотланђанин седи на оптужничкој клупи јер је присвојио туђе име.

— Због чега сте променили име на Мак Грегор кад сви знају да сте ви Мак Ташиш? — пита га судија.

— Знате, нашао сам кутију визит-карти са овим именом па да не би пропале... — поче да се правда Шкотланђанин.

Зашто сте продали вашег великог пса боксера кад вам је тако лепо чувао кућу — питали пријатељи Шкотланђанина.

— Јео је много меса.

— Али сад нема ко кућу да вам чува, а ви живите у усамљеном крају.

— Ништа се није променило, чим чујемо нешто сумњиво почнемо да лажемо и тако постижемо исто, а не стаје нас ништа — одговори Шкотланђанин.

ИРСКИ ХУМОР

„Драга Мери, одговори ми одмах повратном поштом да ли пристајеш да постанеш моја жена. У противном, врати ми неотворено писмо.“

— Паре или живот!
— Онда узмите мој живот. Ја морам да сачувам новац за старе дане...

Зајодило се у... Зајодило се у... Зајодило се у...

... Северној Каролини. Обавештења родитељима — као похвале и позиве на родитељске састанке, опомене због лошег учења или владања — учитељи из многих градова ове америчке савезне државе почели су да испишу на мишицама деце, и то нарочитим мастилом које се може лако опрати топло водом и сапуном.

... Минесоти. Општинска управа једногласно је одлучила да подигне споменик оснивачу града Дулуту. Основан је и одбор за подизање споменика, обезбеђена су и средства, нађен је и вајар — тек онда се открило да не постоји ни једна једина слика знаменитог човека. Сложили су се да га направе напамет, с тим да изгледа што достојанственији.

... Њујорку. Риболовац Мајкел Ромпино био је убеђен да је уловио „шарана свог живота“ када је из реке извукао дебео свежањ новчаница од по 100 долара. Било је то у ствари највеће разочарање његовог живота, јер је убрзо открио да су новчанице биле фалсификоване. Због њих је чак имао неприлика с полицијом.

... Менхетну. Једну кафану требало је срушити да би се начинило место за један облакодер. Сопственик кафане приредио је „рушилачку забаву“ на коју је позвао све своје сталне госте и, поред пића и јела, сваком од њих дао чекић или пијук да би могли да разбијају све што им дође под руку. За раднике, кажу, није остало много посла.

... Монреалу. Приликом прегледа одела сакупљеног у оквиру једне добротворне акције, чланице одбора добротворног друштва умало нису попадале у несвест од страха. У цевовима и рукавима сакупљеног одела нашле су један митралез, једну брзометну пушку, четири револвера и преко 100 реденика с муницијом.

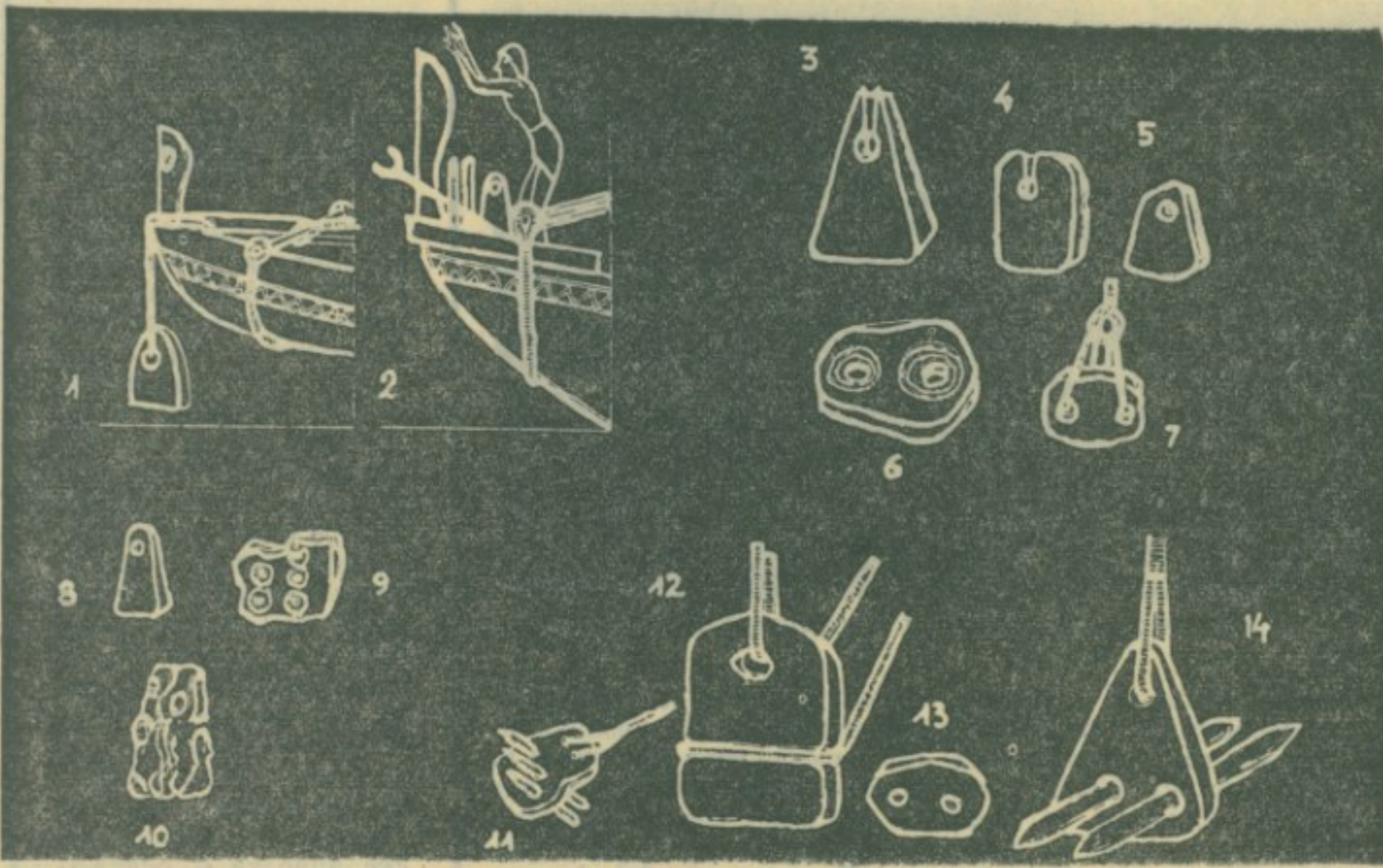
... Камбери. Када се Атиса Шејја вратила са једног седмодневног путовања, нашао је у кади у свом купатилу четири стотине малих корњача. Њени син и кћерка искористили су мајчино одсуство да задовоље своју давнашњу жељу, којој се она увек противила, да донесе у кућу једну корњачу. Претерали су, али се и то може разумети.

... Мајамију. Наставница летења Мери Гефни приметила је кад је неки човек украо један од њених школских авиона. Брзо је села у други авион, полетела за њим и привудила га да се спусти. Авијатичарка је била толико бесна да је крадљивац био сав срећан кад се појавила полиција да би могао да се стави под њену заштиту.

... Глазгову. Грађанин Џон Рој поднео је тужбу против непознатог преступника због тешке телесне оштећења. Џон Рој иначе држи, заправо држао је, својеврстан светски рекорд. Имао је бркове дугачке 42,5 сантиметра. И један такав његов „рекордерски брк“ неко му је одсекао док је он дремао у свом врлу.

1. И 2. ЕГИПТАСКО СИДРО — БАРЕЉЕФ НА ПИРАМИДИ ИЗ 2555. ГОДИНЕ ПРЕ НАШЕ ЕРЕ; 3 — 4 — 5. СИДРА ИЗ ВИБЛОСА; 6. ФЕНИЧАНСКО СИДРО; 7. СИДРО ОД КАМЕНА; 8 — 9 — 10. СИДРА СА КРИТА; 11. СИДРО ОД ПЕШЧАРА; 12 — 13 — 14. ФЕНИЧАНСКА СИДРА

први бродови прва сидра прва поморска путовања

Први кораци поморства везани су за Нил. Око четвртог миленијума пре наше ере Египћани су саградили прве бродове од чврстих дасака, пронашли весло и научили да се користе снагом ветра. У средини брода пободен је јарбол, а иза њега закачено једро. На грчарји нађеној у Горњем Египту сачувани су цртежи бродова с једрима који потичу из 2900. године пре наше ере.

Један текст уклесан у камену пре готово 5000 година указује да су прво познато поморско путовање предузели Египћани. У том рукопису анонимни писар вели да је под владом фараона Снефруа (2720. године пре наше ере) стигло у Египат 40 теретних бродова натоварених кедровим дрветом из Либана. То је прво познато коришћење мора за транспортовање великих терета на велике удаљености. Оно је означило зору трговачког поморства.

Фараон Сахура из пете династије (2550. године пре наше ере) саградио је ратну флоту која му је послужила за организовање прве војно поморске експедиције у Азију. Барелефи са пирамида сведоче о том јединственом поморском подвигу. Занимљиво је да су древни египатски уметници са великом прецизношћу и смислом за појединости насликали те прве ратне бродове са сидрима причвршћеним на прамцу. Као сидро је у ствари служио

камени блок облика пирамиде пробушен на врху.

Већ око 1800. године пре наше ере лаки фараонски бродови били су принуђени да уступе првенство моћној митоској морнарици са Крита. Бродови Крићана били су као саздани за далеку пучину и узбуркано море. Они су снабдевали производима критске мануфактуре цело источно Средоземље. На запад су стизали до Сардиније, Сицилије и Еолских острва. Изгледа да су у потрази за калајем допловили чак и до шпанских обала. На обалама Крита и Феникије миноске морнари су се приликом уоктављавања бродова помоћу каменог сидра мучили исто као и нилски феласи.

Крићани и њихови трговци, који су путовали из једног од најстаријих пристаништа на свету Библиса, дуго су били једини посредници у трговини између фараона чији бродови нису могли да плове даље од Паунта (у данашњој Сомалији) и његових удаљених тржишта.

Наследници критске поморске моћи били су Грци из Микене и Феничани из Тира и Сидона. На својим бродовима, који су исто тако имали камена сидра, они су предузели колонизацију до тада непознатог света. Ако се има у виду да та сидра нису била већа од метра и да, по Херодотовом сведочењу, нису била тежа од 52 килограма задивљује како су антички по

морци с њима предузимали далека путовања. У „Илијади“ и „Одисеји“ Хомер наводи да су камена сидра пробушена при врху омогућила Агамемнону да се укотви пред Тројом (око 1194. године пре наше ере).

Између 1200. и хиљаде године морима су владали Феничани а од 1100. до 700. године пре наше ере грчки бродови уживали су потпуни монопол трговине Египта са Малом Азијом, Кипром, Критом и Соломоновом краљевином. На западу, у потрази за сребром и калајем, бродови су стигли до Гибралтара и Кадикса. Око 800. године пре наше ере Тир је основао колонију Картагину. Затим су Грци основали своје колоније на Сардинији, Сицилији, Панталарији и Малти. У том периоду Грци и Феничани су употребљавали троугласта камена сидра са три рупе за уже и дрвене кукке за причвршћивање.

Око 1100. године пре наше ере, по грчкој легенди, одиграла се једна од најзбуђивијих поморских путо-

вина. Принц Јасон, који је саградио брод са 50 весала, пошао је из Тесалије у потрагу за легендарним златним руном. „Арго“ је био први брод који је опловно јужне и северне обале Црног мора и сусрео се са леденим сантама руске зиме. Касније је једна експедиција по налогу цара Хадријана на обалама Колхиде пронашла остатке разбијеног сидра Јасонових аргонаута.

У највећој поморској бици античког доба, која се одиграла 480. године пре наше ере код Саламине између преко хиљаду грчких и персијских бродова, сидра су још била пирамидалног облика и од камена при чијем су се врху налазила два отвора. Међутим, око шестог века пре наше ере оловна сидра већ потискују камена.

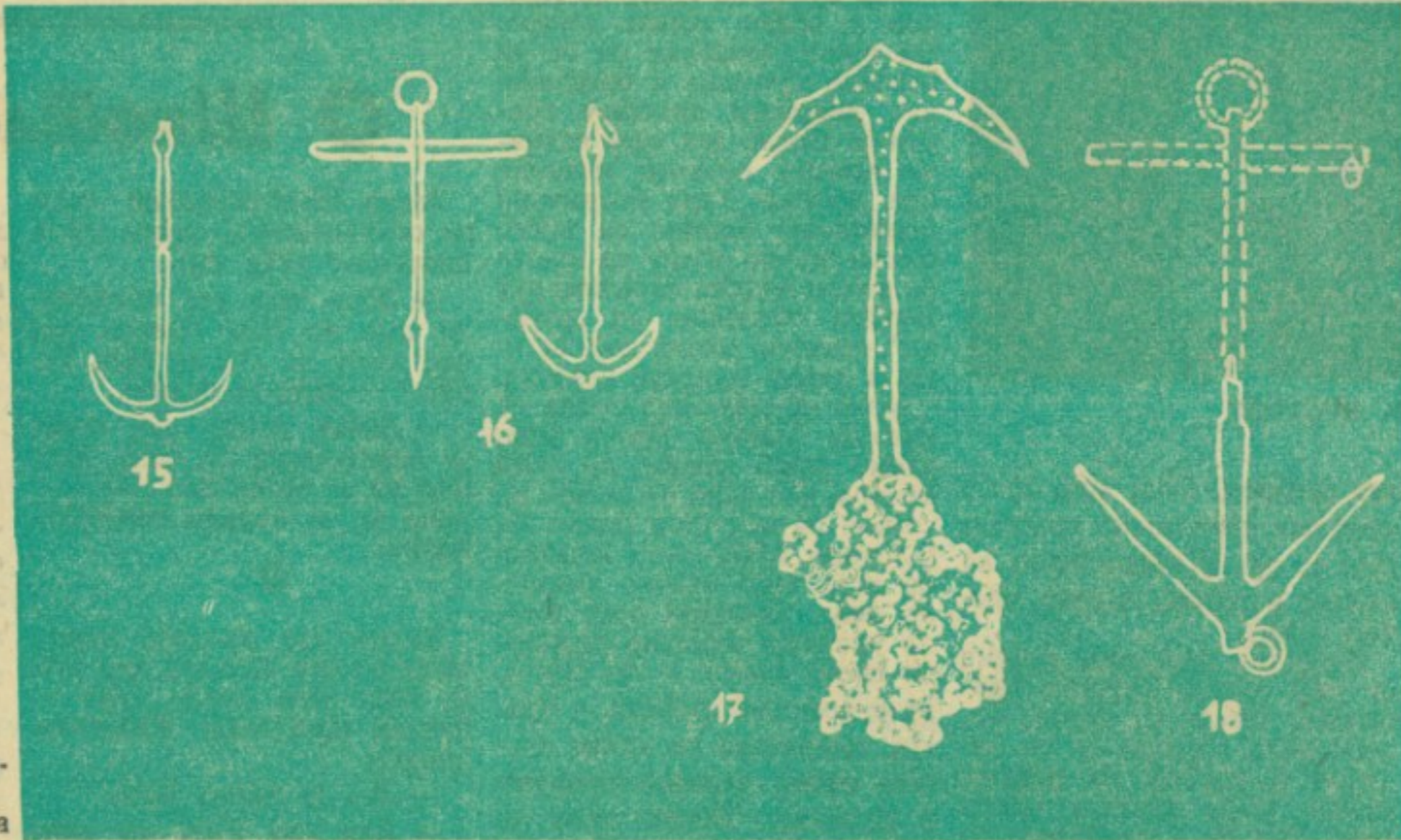
Сидро од дрвета и олова изумели су Етрурци, који су између седмог и петог века пре наше ере били значајна поморска сила. Када су 1952. године истраживачи открили једну етрурску олупину са 150 амфора, нашли су на њој

таква сидра. Морнарице Атине, Делоса, Родоса и Александрије имале су између четвртог и другог века пре наше ере исто тако сидра од олова. У то време египатски краљ Птоломеј Филопатор је саградио највећи антички брод тесаконтору дугачак 129 метара и широк 24 метра. Кипови на прамцу и на крми брода били су високи 24 и 27 метара, а брод је покретало 4.000 веслача поређаних у 40 редова!

Око 1930. године извађени су са дна исушеног језера Неми, 30 километара јужно од Рима, остаци циновских бродова који су Калигули и његовим патрицијима (12—41. године наше ере) служили за уживање. Два брода била су дугачка 71 и 73 метра и широк 20 и 21 метар. Они су имали сидра од дрвета и олова дугачка 2,05 метра и тешка 310 килограма.

Истраживања људи-жаба показала су да се највећи део римске трговине обављао бродовима „navis metatiba“ дугачким 21 до 25 метара који су могли транспортovati и до 3.000 амфора којима су Римљани преносили жито, зачине, смолу, мед, маслине, рибу, шкољке. Нарочито се много транспортовало маслиново уље за Галију. У два брода нађена 1955. године налазило се 3.000 амфора у којима је могло да стане 60.000 до 75.000 литара вина.

Римљани су велике бродове претежно користили за транспортовање жита из Александрије за Рим. Овакво путовање трајало је 50 до 70 дана. Најбоље римске флоте преносиле су из Египта годишње 150.000 тона жита неопходног за исхрану једног милиона Римљана. Писац Лукијан описао је један од тих бродова који је видео у пирејској луци. Био је дугачак 55,13 метара и газио 13,40 метара. Могао је да прими 1.200 до 1.300 тона жита. И на крају једно упоређење: на Атлантском океану бродови те величине појавили су се тек 1845. године!

15. СИДРО ОД ГВОЖЂА — НАЂЕНО У ВИЛПЕЈУ; 16. СИДРО ОД ГВОЖЂА ИСКОВАНО У ПОМПЕЈИ; 17. СИДРО ОД ГВОЖЂА СА ЛАНЦЕМ НАЂЕНО У ВЕЛИКОЈ БРИТАНИЈИ; 18. ГВОЗДЕНЕ КУКЕ СИДРА ПРОНАЂЕНЕ У СИОТАТУ, КРАЈ МАРСЕЉА

МУЗЕЈ ЗВУКОВА

Чарлс Микелсон из Њујорка има необично занимљиво: он „производи“ звуке. Свакодневно шаље на стотине плоча и магнетофонских исечака америчким радио-станицама и телевизијским студијама.

Још док је као младић био запослен у радио-станици режисер једне радио-игре затражио је да му набави неколико шумова које ће за време снимања у студију моћи да уметне у оригинални снимак. То је био његов први задатак и он га је успешно завршио. Тако је почео свој необичан посао. Набавио је магнетофон, неколико микрофона и појачала које је пошао у лов на звуке. Грађевински радници у Њујорку изненадили су се кад се он појавио на десетом спрату новог облакодера у градњи да би

снимио шиштање машина за заваривање и брујање чекића. Путовао је до слапса Нијагаре да би на траку снимио њихову тутњаву. Он је закупио опецјалатан авион да би присуствовао пожару извора нафте. Био је присутан када је после једног несрећног случаја цео један воз са муницијом експлодирала.

Данас он има на траци забележено преко 12.000 врста звукова. Заједно са својим сарадницима свакодневно је на путу у потрази за новим звуцима. Могло би се помислити да човек који у својој „библиотеци“ има 12.000 плоча нема више шта да ради. Али није тако. У трагну за све необичним темама никад краја. Тако је Микелсон недавно добио налог да за 24 часа сними шум који настаје када се на Арктику одлони ледени брег и падне у воду.

У Микелсонове раритете у, брајају се:

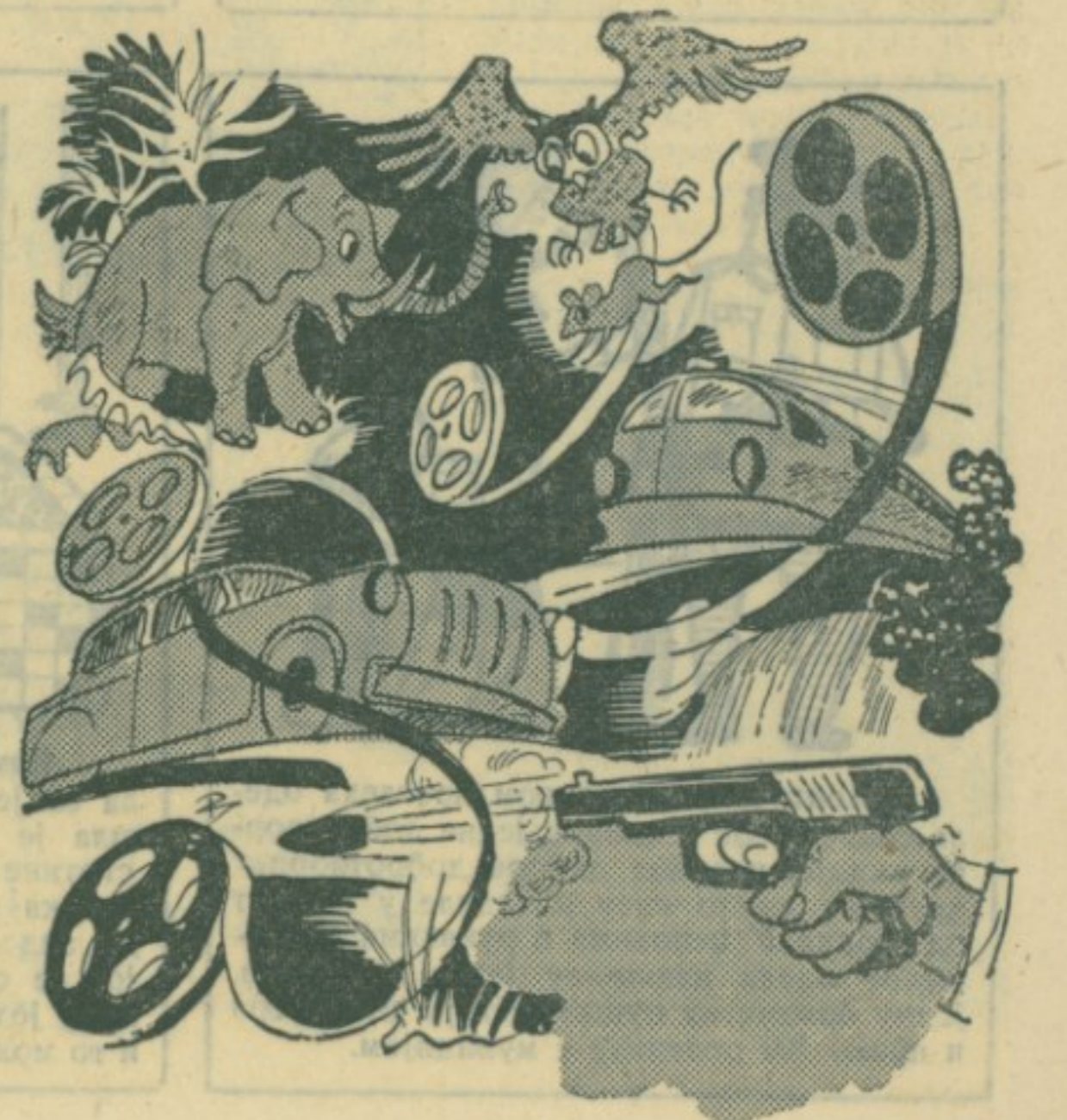
- звук који производе ватрогасне лествице када се извлаче;
- звук метка у лету (снимљен из близине);
- рика гладних тигрова са Суматре;
- ухање сове када хвата мишев.

Али, радио-станице и телевизијски студији најчешће од Микелсона траже свакодневне звуке и шумове, на пример хуктање експресног воза, звук аутомобила у покрету, лифтова и слично. Ми,

келсон многе звуке производи сам, седећи код куће. Узимом да режисер једне радио-игре има у рукопису сцену у којој неки млади пар при романтичној месечини излази из сеоске крчме и шета кроз парк. Ту су потребни ови звуци: гласови у крчми, музика, цвркулт птица, кораци на шљунку. Микелсон то све ломеша. Уз то постиже да звуци из крчме постепено бивају тиши што се пар удаљава. Одабира баш оне птице које у то доба дана стварно још цвркућу и настоји да кораци имају прави темпо.

Налози нису увек једноставни. Једанпут је диригент Стоковски тражио од њега „вештичи плач“. Микелсон га је произвео на тај начин што је четири различита животињска гласа синхронизовао један преко другог а затим их одсвирао у двоструко бржем темпу. На тај начин он од 12.000 „основних звукова“ може да произведе небројно много специјалних.

У америчким радио-станицама кажу: „Ако Микелсон нема тај звук, онда он уопште и не постоји!“ А Микелсон има чак и оне звуке који не постоје. Једна станица која је желела да сними неки криминални комад затражила је на пример „шум хиљада егзотичних мрва које прождиру тело убијеног“. Микелсон је створио шум — без убијеног и без мрва. Уз то је траку „аутомобил на кривини“ и одсвирао је са пола брзине.

Крадљивци концерата

Концерте, који се у разним земљама приређују уз учешће чувених музичара и диригената, осим правих љубитеља музике посећују веома често и они које на то наводи чиста корист. Помоћу мајушких микрофона и магнетофона, не већих од кутије за цигаре-

те, они снимају музичарске познате солиста и оркестра. Постоје каталози са преко 2000 таквих звучних снимака које „крадљивци“ продају на црној берзи по високим ценама. Сами извођачи, наравно, не примају од тога никакве тангијеме.

ТАЈНО ОРУЖЈЕ НА МОРУ »Т-5«

Совјетски поморци И. Биховски и Д. Војналович описују у овом чланку како су савезници дошли до страховитог фашистичког оружја на мору — електроакустичног торпеда „Т-5“ и тако спречили још веће губитке морнарице Енглеске и Америке.

У другој половини јула 1944. године хитлеровска подморничка флота добила је попуњу. У Килу је ступила у строј подморница најновијег типа „У-250“. Тридесетог јула она је у надводном положају већ пролазила крај финских хридина и приближавала се Виборшкком заливу да би смекнула другу немачку подморницу. Две подморнице са супротним курсевима су се мимомиле и команданти су преко мегафона обавили уобичајену примопредају позивања.

„У-250“ је ускоро заронила и помоћу перископа почела се приближавати свом квадранту. Море је било потпуно мирно, видљивост одлична. На улазу у Бјерке-зунд командант је перископом открио совјетски кутер — мали ловачки брод. Узбуђен капетан подморнице Шмит дао је знак за узбућу и са блиске удаљености испалио торпедо на овај брод. Онда је капетан — лајтнант похитао да пошаље радио-извештај команданту поморских снага Немачке адмиралу Деницу, у коме је јавио да је 30. јула у 12 часова и 40 минута на тој и тој ширини и дужини потопио руски стражарски брод. Шмит је свесно и намерно кутер унапреду у рат стражарског брода надајући се ордену. За потапање кутера торпедом није се ништа добро могло очекивати. Торпедо је био скупљи од кутера, а осим тога подморница није смела да се открива због таквог објекта.

Свршивши свој посао „У-250“ је нестала под водом и настајала да отплови што даље на запад, бојећи се одмазде. Кутер „МО-103“ потонуо је наочиглед посаде исто таквог кутера „МО-103“, који се налазио у близини спреман за борбу.

Командант кутера „МО-103“ Александар Петрович Коленко усмерио је пуном паром свој брод према месту догађаја. Спасено је 9 чланова по саде потопљеног кутера, а он да је предузето гоњење подморнице. Непријатељска подморница није успела да оде далеко. Ускоро се преко хидроакустичног апарата чуо шум њеног пропелера. Кутер је појурео у напад. У воду су полетеле дубинске бомбе.

Капетан напушта подморницу

Шта се дешавало под водом када је кутер „МО-103“ отпочео свој напад? После првог поготка дубинске бомбе у труп подморнице, њен преплашени командант је закључио да ће она свакако бити уништена и да је даљи отпор бескористан.

Док је посада наредила да остане на својим местима сам се одмах попео у торањ подморнице. Уследиле су блиске експлозије дубинских бомби. Компримирани ваздух је избио на површину мора б не махких подморничара који су се налазили у централном делу подморнице. Међу њима се налазио и командант Шмит. Остале чланове посаде „У-250“ командант је свесно осудио на погинуће.

Драгоцени плен

У потопљеној подморници сигурно се налазе важна поверљива документа — мисли ли су руски ратници. Требао их је што пре извући и искористити у борби против непријатеља. Совјетски рониоци-извиђачи извршили су прави подвиг, пронашавши подморницу на дну и продравши у нека одељења. Извр-

шили су сјајно извиђачку операцију и извукли један део веома важних докумената. Међу овим документима налазили су и фотографије команданта Шмита, снимљене у Берлину, Грајфсвалду и у летовалиштима на југу. На свим тим фотографијама он је био у униформи војно-поморског pilota.

Иако је дотле одбијао сваку везу с авијацијом, Шмит је сада био приморан да призна да се пре службе на подморницама налазио у јединицама поморске бомбардерске авијације далеког радијуса и да је учествовао у бомбардовању Лондона, Београда и Москве. Такође и да је био одликован „гвозденим крстом“ првог и другог реда. Други орден „гвозденог крста“ овом ваздушном гусару предао је лично Хитлер као признање за успешан продор над Москвом. Пилот-гусар сетио се шифрованог радиограма који је том приликом послао: „Налазим се над Москвом. Направио сам круг над Кремљом. Бацио сам бомбе“, али је упорно доказивао да су бомбе биле бацене само да би застрашиле Русе, а не разориле град и уништили људске животе.

— Судећи према вашим исказима, могло би се претпоставити да су те бомбе биле без упалача! — приметио је неко од нас.

— Не, зашто бих узалудно трошио време? Бацио сам уобичајене авијацијске бомбе. Али оне су уништавале оне, који нису хтели да се сакрију — бранио се Шмит.

Приликом испитивања наочиглед смо врло важно открили: на подморници се налазе торпедо „Т-15“ — најновије и суперпатентно оружје немачке морнарице.

Августа 1944. године наша хаваријно-спасилачка служба извадила је подморницу, доувлака је у Кронштат и подигла на док. Две велике рупе на правцу и крми трупа подморнице сведочиле су о борбеном мајсторству балтичких кутерника, који су за тај подвиг одликовани.

Немачка подморница најновијег типа пала нам је срамно лако у руке. Али, постојало је нешто што нас је збуњивало. Никако нисмо веровали да се творци брода на коме се налазило тајно оружје нису побринули о томе како да се обезбеде ако проналазак падне у руке противнику. Претпостављали смо да се на подморници налази брижљиво замаскиран уређај који ће ступити у дејство и изазвати експлозију чим покушамо да отворимо механизам. Опрезно смо о томе испитивали заробљенике, али сви су они тврдили да на подморници нема „изненађења“. Тешко је томе било поверовати, јер су заробљени немачки подморничари давали своје одговоре по Шмитовом диктату, а он их је био заплатио.

— Наша судбина је већ решена. Бићемо обешени. Спашићемо се једино ако успе моја дипломатија. Све ћу вас издати омаже.

Није нам преостало ништа друго него да Шмита примораво да лично прати наше стручњаке по одељењима подморнице и да нам сам отвара преграде и поклопце торпедних апарата, непропустиве за воду. У почетку он није хтео да поверује да је подморница тако брзо подигнута и доувучена у Кронштат, а кад се уверио да је она заиста ту није имао куд. Дошао је с нашим стручња-

цима на подморницу и латио се посла. Прелазили смо из одељења у одељење. На сваком кораку налазили смо на лешеве морнара који су помирли у страшим мукима.

Дуги Шмитови прсти задрхтали су када се зауставио крај машине за шифровање „Енигма“ и узео из сефа тајну шифру. Листао је мокре и набрекле странице са безбројним отисцима типографских знакова. Символи и пренебрежљиве ознаке разговорних записки, наштампани нарочитом анилинском бојом, услед влаге нешто су се били раздлачи-

Черчил о значају новог оружја

Следећег дана на кронштатском гробљу сахрањени су изгинули немачки подморничари: електричари, механичари, радио-телеграфисти, акустичари. Вернер Шмит патетично се опростио од њих признајући кривицу за њихову смрт.

Радови на подморници су

настављени. Из ње су извађене тајне шифре, кључеви за њихово дешифровање, карте, инструкције, наредбе, машина за шифровање „Енигма“. Све је то наша команда затим искористила на копну и мору. Извађени су и узорци најновијег оружја — самоумервајућег акустичног електроторпеда „Т-15“. Оваквим оружјем тада нисмо располагали ни ми, ни ти наши савезници. Да би се добила представа о значају потапања подморнице и проналажења торпеда навешћемо одломке из писма Винстона Черчила совјетској команди. Писмо је послато 30. новембра 1944. године.

„... Мада се та торпедо још не примењују у широким размерама помоћу њих потопљена су и оштећена 24 британска ескортна брода, међу њима и пет бродова из састава конвоја, упућених у северну Русију.

Уверен сам да ћете схватити велику помоћ коју совјетска подморница може указа-

ти Краљевској морнарици обезбеђивањем неодољне испоруке једног торпеда у Уједињену Краљевину, ако вам напоменем да се противник током више месеци припремао да отпочне нову кампању подводног рата великих размера помоћу нових подморница, које постижу нарочито велику брзину под водом.

То је довело до повећавања свакодневних тешкоћа на послу пребацивања трупа САД и снабдевања преко океана оба ратна попришта. Добијање једног торпеда „Т-15“ сматрамо толико хитном ствари да смо спремни да по тај торпедо упутимо британски авион у свако место које ви означите.

Стога вас молимо да обратите Вашу благодану пажњу овој ствари која постаје још важнија услед тога што су Немци, можда, предали нацрте тог торпеда јапанској морнарици. Адмиралитет ће радо ставити на располагање Совјетској ратној мор-

нарици све резултате својих истраживања и експеримената са тим торпедом, а такође и сваку нову заштитну апаратуру, која касније буде конструисана“.

Совјетска команда је извршила своју савезничку обавезу и предала Енглески један од два електроакустична торпеда са подморнице „У-250“. То је допринело спасавању од пропасти многих енглеских и америчких бродова.

Фашиста до краја

Вернер Шмит се налазио међу оних фашистичким генералима, официрима и војницима, који су кад је рат завршен прошли улицама Москве у заробљеничким колонима. Старци и деца, мушкарци и жене стајали су у шпалирима дуж улица. Мноштво очију гледало је у Шмита. Они који су стајали дуж улица нису знали имена људи који су корачали у колони, нису знали да се међу њима, избегавајући погледе са стране, налази и Вернер Шмит, који је две године пре тога био упутио победнички радиограм о томе како је бацио бомбе на Москву.

На овоме би се могла и завршити наша прича, али она има и свој наставак. Још у Кронштату, крајем 1944. године, командант „У-250“ почео је одједном да изражава негодовање против тог „проклетог рата“ и фашизма. Шмит је молио да му се пружи могућност да докаже дубину својих нових убеђења на делу, изражавао је жељу да ступи у организацију „Слободна Немачка“ и говорио да неће пожалити снаге у борби са таквим злом као што су рат и нацизам.

Совјетска влада посела се према Шмиту хумано и омогућила му повратак у Грајфсвалд да би узео учешћа у изградњи нове Немачке. Али, овај човек је пошао старим путем. Пребегао је у Западну Немачку и данас живи у Франкфурту на Мајни и узима активног учешћа у реваншистичкој и милитаристичкој пропаганди.

ШАЛЕ ЕЛЕКТРОНСКОГ ВЕКА

Техничка несавршеност многих електронских рачунара који се употребљавају у индустријским предузећима, великим робним кућама, научним центрима и у надлештвима Сједињених Америчких Држава, послужила је као основа за читав низ анегдота о „шаллама“ електронских мозгова. Ево неколико од њих.

Неки генерал заинтригиран чудима које може да ствара модерна техника, дошао је у електронско-рачунарску централ Пентагона да би се лично убедио у „способност електронског мозга да даје одговоре на најсложенија питања“. Пошто је био задовољан одговорима на све проблеме из војне технике и стратегије који су га мучили, одлучио је да постави и једно „фронтално“ питање.

— Када ће почети трећи светски рат? — питао је генерал.

— Да — одговорио је електронски мозак.

— Какав је то идиотски одговор — заурла генерал — Шта „да“?

— Да, сер потврдио је е-

лектронски мозак. — Идиотски одговор на идиотско питање.

★

Чинио једне владине установе покушао је да електронском мозгу постави питање о надлештву за један обиман задатак, али је то чинио толико невешто да је машина била принуђена да на картончићу откуца наређење: „Прекините“.

★

Сопственици једне велике робне куће у Чикагу предали су суду жену која је поднела благајни рачун на 0,00 долара иако је накупувала читаву гомилу ствари. Међутим на суду се објаснило да је рачун за купљену робу из-

дао — електронски мозак постављен у робној кући. Крај приче: жена је тужила робну кућу за увреду части и добила знатну одштету.

★

Један научник је неколико месеци испитивао и проверавао свој изум: нови електронски рачунар. Машина је невероватно брзином и без прешке одговарала на сва, чак и најкомпликованија питања. Научник је најзад закључио да је створио врхунац савршенства. На последњем испиту машини је било постављено питање:

— Има ли бога?

— Сада га има. То сам ја — одговорио је електронски мозак.

★

Један инжењер који је био на челу лабораторије за конструисање електронских рачунара на Мичигенском универзитету одлучио је да завири у будућност и провери теорију, данас модерну на Западу, да ће светом будућности владати научници и инжењери.

— Не заборавите да у свако доба вас може да замени машина“ — одговорио је електронски рачунар.

ИЛУСТРОВАНА „ОДИСЕЈА“

По заузимању Троје, пре три хиљаде година, Одисеј је пошао награг морем у своју земљу — Итаку. Раздвојена у директној линији износила је око 900 километара. Међутим, захваћен буром, његов брод је лутао по Средоземном мору и од тога је Хомер — по „причању“ самог Одисеја — саставио еп од 24 пјевања, под насловом „Песма о Одисеју“. Фотограф Еринг Лесинг решио је да прикаже у илустрацијама сва места по којима је Одисеј лутао. Сажупио је фотографије свих лука и насеља у којима је боравио Одисеј и издао их у засебној књизи.

Ношен буром Одисеј се зауставио у Церби на туниској обали, одатле је прешао у Италију и био на језеру Аверисус, где је „силазио у подземни свет“. Тек после десет година лутања по мору доспео је у луку Ваги, на обали Итаке.

Лесинг је уз вредно успеле фотографије дао и текст из Хомерових стихова, тако да се опис допуњен илустрацијама боље и лакше разуме.

НЕОБИЧНИ РЕЦЕПТ ...

Организатори великих међународних изложби аутомобила тврде да већ по повашању посетилаца могу да одреде које је народности. Један рецепт који потиче од Јакока, јадног од директора фирме Форд гласи: „Ако посетилац подигне поклопац мотора и почне да разгледа машину, каже Јакок, онда је то несумњиво Н-мац. Ако испитује унутрашњост возила и проверава квалитет његове опреме онда то мора да је Енглец. Француза највише занима естетски изглед каросерије, а Италијана снага и звук сирене. Американец је заокупљен величином возила и његовом ценом“.

Већање о аутоматизацији

Две хиљаде научника из 35 земаља, међу којима се налазе и представници Југославије, састаће се јуна ове године у Лондону на трећем конгресу Међународне федерације за аутоматско управљање. На конгресу ће се расправљати о аутоматизацији и контролним методама који су значајни за индустрију, научно истраживање свемира, медицину и многе друге области.

ЛОВЦИ НА СТАРЕ ТОПОВЕ

У Америци је основано једно ново и необично удружење. Оно окупља хиљаду и пет стотина чланова који имају заједнички хоби — скупљање старих топова. Један од најстаријих топова, које су

МЕРОЕ - ГРАД ЛАВОГЛАВОГ БОЖАНСТВА

Хиљаду и по година жути песак скривао је рушевине града Мероа престонице тајанственог Мероеског царства.

О Мероу су Грци и Римљани сазнали крајем првог миленијума пре наше ере када је град постао престоница Нубије. После тога Нубију су почели често да називају Мероеским царством. Али, због чега је престоница била прене сена у овај град, кад се то догодило и каква је била ра-

нија историја тог града — на та питања антички извори не одговарају. До нас су доспели само одломци онога што су о овом граду писали грчки и римски историчари.

...Познато је да су територију где се налази Мероа назвали Мероеским острвом које има облик шита, а на картама су је представљали као округли комад земље окружен са свих страна водама Нила.

...Познато је да су из Мероа неколико пута долазили у Рим изасланици. Али, ти изасланици — а можда су то били само трговци — нису сматрали за потребно да Римљанима причају детаљније о својој далекој домовини.

...Познато је да је Нерон у првом веку наше ере послао у Нубију групу својих о-

фицира који су успели да про-

дру „још даље од Мероа“. Податке које су ти „обавештајци“ прикупили наводи у својој „Историји природе“ познати римски природњак Плиније Старији. Он пише о тајанственим царима са наследним именом Кандака које управљају Нубијом, о храму који се налази у граду Мероу који је, по његовим речима, посвећен египатском богу сунца Амоу. А затим долази веома занимљива реченица: „Уосталом то острво, када су Етиопљани дошли на власт, било је веома познато и, кажу, могло је да опреми 250 хиљада ратника а пружи-ло је уточиште за 4 хиљаде уметника“. Истина, одмах затим Плиније говори о царству које насељавају „људи лишени носа и уста“ или „само с једним оком на челу“ и објашњава постанак тих чудних бића, страшног стваралачког силом тропске природе.

Године 1822, на оном месту где се према описима морао налазити Мероа, научници су открили рушевине великог града. Али, било је тешко рећи да ли је то баш Мероа јер ниједан антички аутор није означио тачне границе царства.

Тек почетком 19. века научници су са сигурношћу могли да утврде да се „острво Мероа“ које помињу древни аутори налазило на десној, обали главног корита Нила, на територији ограниченој с југозапада Плавим Нилом, а са североистока реком Антабаром. Додуше, та територија нема округлог облика како се мислило у античко доба, већ пре правоугаони.

Почетком педесетих година овог века почело је прво систематско испитивање територије Мероа. Столетни песак скривао је историју царства и града, али их је истовремено чувао од пропадања. Научници су откопали изврсно очуване камене блокове и украсе „Храма лавова“ посвећене богу Апедемаку, који је на телу човека имало главу лава. Када је извршена реконструкција храма показала се велелепна грађевина правоугаоног облика од масивних камених блокова готово потпуно покривена рељефима и натписима. Нарочито су били ефектни грандиозни рељефи дугачки до 15 метара који представљају цара и наследника престола пред лавоглавим Апедемаком и статуе лавова који су некада сачекивали вернике на улазу у храм.

Ни рељефи, ни статуе не заостају по својој уметничкој вредности за делима египатске и асиро-вавилонске умет-

ности. Плинијеве речи о „4.000 уметника“ биле су, очигледно, веома блиске истини.

У унутрашњости „Храма лавова“ било је нађено много злата у листовима. Претпоставља се да су златним листовима били обложени стубови у храму.

Археолози су испитали још неколико храмова и других грађевина као што је на пример „хафир“, округли резервоар за скупљање кишнице. Према прорачуну научника, ова диновска цистерна, чији је пречник око четврт километра а дубина десет метара, могла је да обезбеди воду за најмање 30 хиљада људи. Хафир је читав обложен каменом а око њега се, на извесном одстојању, налази дебео заштитни зид. Судећи по свему „хафир“ се налазио унутар утврђеног пребивалишта да би се у случају опсаде могла сачувати вода која у овом крају представља праву драгоценост.

Око „хафира“ научници су открили и водоводну мрежу — канале и подземне камене цеви. Вода је у хафир била убацивана нарочитим направама. Археолози сматрају да је читав тај систем могао делимично да служи и за наводњавање поља.

Град Мероа постојао је најмање хиљаду година „Храм лавова“ је, по мишљењу научника, подигнут између 235. и 236. године пре наше ере. И баш „Храм лавова“ помогао је научницима да одговоре на питања зашто је престоница Нубије била из Напате пресељена у Мероа. У Нубији је у периоду њеног расцвета доминирала египатска религија и нарочито утицај имали су свештеници врховног египатског бога Амона. То је у ствари значило да је од тих свештеника зависило решавање свих, па и државних питања. Прочување натписа у „Храму лавова“ показало је да је процват града Мероа био везан с процватом култа лавоглавог Апедемака; у односу на њега сва божанства, како месна тако и египатска, заузимају су потчињени положај.

Иза „супарништва“ Апедемака и Амона скривени су сви реални друштвени и политички односи. Премештање престонице у град Мероа било је везано с борбом против Амонових свештеника и египатског утицаја. Знамењем те борбе постао је култ националног бога Апедемака. Политичка борба, као што се то често догађало у прошлости, стапала се са религиозном.

Научници и даље проучавају древни град војника и уметника — како га је назвао Плиније Старији.

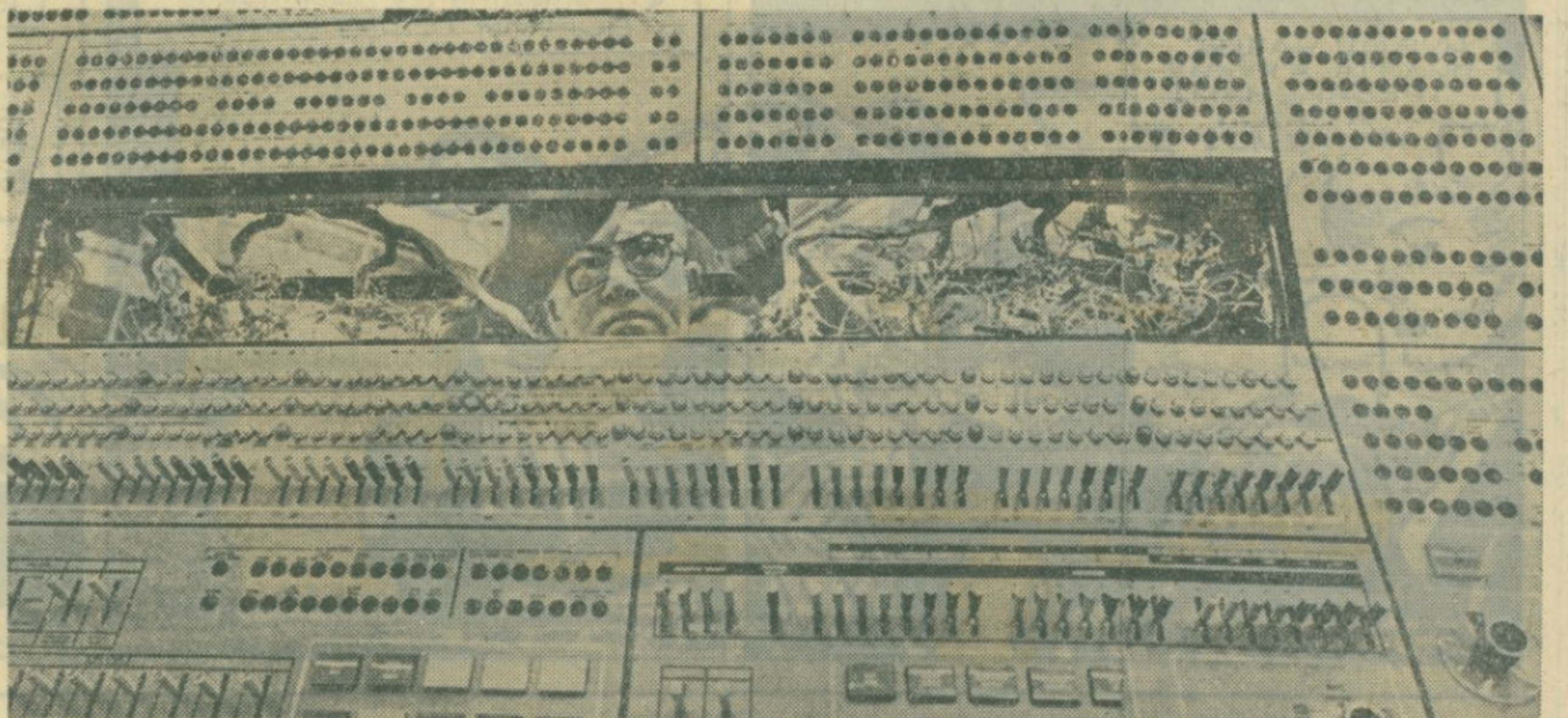
У неколико редака

Главни град Пољске Варшава има данас 1,300.000 становника готово исто колико је имала 1939. године. Средином XVII века имала је свега 18.000, крајем XVIII века 100.000 а почетком XX века 700.000, док се децембра 1945.

године у Варшави затекло 466.000 становника.

Према последњим америчким статистикама просечан Американец годишње поједе 53 килограма конзерви.

Завиримо у главу — робота

У ГЛАВИ ЕЛЕКТРОНСКОГ РОБОТА ИЗГЛЕДА ОВАКО: ЧИТАВО МОРЕ ДУГМАДИ, ПОЛУГА, ПРЕКИДАЧА, КОНТРОЛНИХ ЛАМПИ. УЛОГЕ ТИХ НЕВРОЈЕНИХ ДЕЛОВА У МОДЕРНИМ ЕЛЕКТРОНСКИМ МАШИНАМА ЊИХОВИ ТВОРЦИ, КИБЕРНЕТИЧАРИ, МОРАЈУ, ПРИРОДНО, ДА ИМАЈУ У СВОЈИМ (БУДСКИМ) ГЛАВАМА

... најновији опити су показали да се човек који је слушао неки говор непосредно по сле завршетка сећа само половине од онога што је говорник причао.

... пре но што је ушла у општу употребу

кафа се продавала у апотекама као лек.

... за 50 година живота човек попије око 35.000 литара течности.

... млеко индијског говечета јака има ружичасту боју.

... сова је једина птица која један предмет

може истовремено да гледа са оба ока.

... анализа 96 случајева срчане капи показала је да су само три пацијента у тренутку напада обављала тежак физички посао. Сви остали су лежали у постели, одмарали се у насловачи или се шета ли.

... новчић који би имао температуру Сунца

уништио би својом врелином све живо на 1.500 километара унаоколо.

... инстинкт за оријентацију код животиња многи научници приписују њиховој изванредној осетљивости према Земљиним магнетизму.

WALT DISNEY

МИКИ

ЏОНИ ХАЗАРД

ФРЕНК РОБИН

